

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **КРИМСЬКЕ ПИТАННЯ**

∨ *Закон про статус
кримськотатарського народу
і деокупація Криму*

- **РЕФОРМИ**

∨ *Стратегія антикорупційної політики України*

∨ *Законодавче врегулювання реклами
лікарських засобів*

№ 10 (154) ЧЕРВЕНЬ 2018

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 10 (154) 2018

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Дубас,
В. Гребенюк

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент вніс як невідкладний законопроект
про утворення антикорупційного суду
на розгляд Верховної Ради.....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Аулін О.

Закон про статус кримськотатарського народу
і деокупація Криму.....3

Полтавець Т.

Законодавче врегулювання реклами
лікарських засобів.....6

Миськевич Т.

Стратегія антикорупційної
політики України.....10

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства.....15

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *19

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент вніс як невідкладний законопроект про утворення антикорупційного суду на розгляд Верховної Ради

Президент Петро Порошенко відповідно до статті 93 та частини другої статті 125 Конституції України вніс на розгляд Верховної Ради проект Закону України «Про утворення Вищого антикорупційного суду».

Глава держави визначив документ як невідкладний для позачергового розгляду Парламенту.

Мета проекту закону – виконання вимог Конституції України, Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» та Закону

України «Про судоустрій і статус суддів» для започаткування діяльності Вищого антикорупційного суду.

Доповідатиме законопроект під час його розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради заступник Глави Адміністрації Президента України Олексій Філатов (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/prezident-vnis-yak-nevidkladnij-zakonoproekt-pro-utvorennya-48242>)). – 2018. – 19.06).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Аулін, канд.філос. наук, мл. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Закон про статус кримськотатарського народу і деокупація Криму

23 травня 2018 року Міністерством інформаційної політики України в агентстві «Укринформ» була організована презентація видання «Зелена книга. Державна політика щодо Криму». Учасники проекту, запрошені експерти а також Голова Меджлису кримськотатарського народу Рефат Чубаров обговорювали головні напрями політики щодо автономії в освітній, медичинській, культурній, соціальній, інформаційній і санкційній сферах. Значна увага приділялася змінам в українському законодавстві, які потрібно прийняти у контексті деокупації Криму. Одним із важних елементів таких змін може стати прийняття закону «Про статус кримськотатарського народу в Україні».

Проект закону було зареєстровано за № 6315 від 07.04.2017 р. 6 сесією VIII скликання ВР України й включено до порядку денного за № 2351-VIII від 20.03.2018 р. Ініціаторами законопроекту стала група з

20 народних депутатів на чолі з Мустафою Джемільєвим і Рефатом Чубаровим. Переважна більшість із них – представники партії «Блок Петра Порошенка» (10) і Політичної партії «Народний фронт» (5). До складу ініціативної групи не увійшло жодного народного депутату лише з політичної партії «Опозиційний блок», партії «Відродження» і групи «Воля народу».

Власну позицію з приводу подання «статусного» законопроекту представники авторського колективу пояснюють бажанням відновити історичну справедливість щодо кримських татар, сприяти поверненню півострову під юрисдикцію офіційного Києва, а також необхідністю виконання Постанови ВР України 1140-VII від 20 березня 2014 р. Текст Постанові містить у собі положення про визнання національних представницьких органів кримських татар (Курултаю і Меджлису) і термінову підготовку проектів законів і нормативно-правових актів, «які визначають

та закріплюють статус кримськотатарського народу як корінного народу України».

Уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу Мустафа Джемілев пояснює, що в проекті закону «йдеться про реформатування Автономної Республіки Крим у національно-територіальну автономію. Прямо вказується – Автономна Республіка як у формі реалізації корінного народу Криму на своє право на самовизначення в рамках української держави. Присутні доводи про те, що кримські татари є корінним народом, прописані заходи щодо збереження національної ідентичності кримськотатарського народу».

«Прийняття даного законопроекту визначить статус АР Крим як національної автономії і поставить крапку в дискусії про статус півострова, який є частиною України, оскільки корінний народ півострова самовизначається в складі унітарної української держави», – зазначає з цього приводу Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров.

Висновки очільника Меджлісу підтримує Юлія Тищенко, керівник Програми підтримки демократичних процесів Українського незалежного центру політичних досліджень. На її думку, невід'ємною частиною деокупації Криму є саме зміна статусу автономії – тобто кримськотатарська національна автономія у складі України.

В інформаційній війні проти України Кремль активно експлуатує міф про «скрепи» між Кримом і Росією. «Ми маємо діяти на випередження. Нам потрібен закон про статус кримськотатарського народу як корінного народу України. Росія витискає кримськотатарський народ саме як корінний. Але ми досі не надали кримськотатарському народу статус корінного на законодавчому рівні. Більше того, Росія на міжнародній арені в кожній нашій резолюції по Криму виключає саме ці слова – «корінний народ Криму». Це те, що її бентежить», – вважає ведуча програм в UA:Крим Лариса Волошина.

«Кримські татари ніколи не прагнули приєднати Крим до іншої держави, або створити окрему свою. Ті росіяни, які раніше кричали, що кримські татари прагнуть приєднати

Крим до Туреччини, зрештою самі виявились імперцями, які підтримали анексію Криму РФ. Історія з анексією наочно демонструє, що сам Крим не може існувати окремо від України, ані економічно, ані в будь-який інший спосіб. Та водночас кримським татарам потрібне відчуття того, що вони є в своєму домі в українській державі», – робить висновок член Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Сергій Костинський.

На переконання Координатору Руху «Справедливість», Надзвичайного та Повноважного посла Маркіяна Лубківського надання кримським татарам статусу корінного народу – це відправна точка повернення Криму. Якщо цього не станеться – це буде грубою міжнародною помилкою і заgravанням з кримськими татарами. «Я дуже не хочу, щоб питання надання статусу кримськотатарському народу було таким собі фетишем. Хотілося б щоб цей законопроект найближчим часом став законом і це стане потужним сигналом нашим міжнародним партнерам», – наголосив дипломат.

Народний депутат Георгій Логвинський робить акцент на тому, що законопроект є складовою запропонованих змін до Конституції України. «Ми дуже сподіваємось, що вони [законопроект і відповідні зміни до Конституції] спільно будуть прийняті і вже побачимо відповідні рухи в цьому напрямку», – зазначає парламентарій. За його словами, у квітні минулого року вже створена «певна робоча група», яка напрацьовує зміни до Конституції у складі Конституційної комісії.

Крім прихильників є відверті супротивники прийняття закону про статус кримськотатарського народу, а також експерти, які вважають необхідним внесення певних змін до його тексту. Так, президент Міжнародної громадської організації «Фонд досліджень і підтримки корінних народів Криму» Надір Бекіров зазначив, що на території Криму (і за його межами в Україні) проживають ще, як мінімум, два корінні народи: кримські караїми та кримчаки. «У цьому чи законі або в окремому правовому акті їх статус і права також повинні бути забезпечені».

Юрист-міжнародник, постійний представник президента в АР Крим Борис Бабін вважає неприпустимим коли в назві закону фігурує назва народу. На його думку, такий закон буде негативно сприйнятий в Україні, «де є декілька корінних народів, в умовах, коли ООН в 2015 році чітко висловилося з цього приводу, зазначивши, що закон про окремих народів має певні ознаки расизму». Представник президента вважає, що внесений законопроект не отримав відповідного юридичного забезпечення на підготовчій стадії й в теперішньому вигляді не може у повній мірі захищати права корінних народів. «Там є декілька експертів, політологів, які є фахівцями у питаннях корінних народів, але вони не залучили жодного фахового юриста, жодного експерта з міжнародного права. І тому той результат, який ми отримали, дуже сумний. Він зовсім не відображає Декларацію про права корінних народів. Там є лише питання статусу Меджлісу, виборів і квот на виборах. Він не гарантує корінним народам їх права, навіть тому народу, назва якого є в назві законопроекту. І дуже дивно, що законопроект, який писався насамперед громадськістю і представниками корінних народів, зрештою містить лише невеличку частку прав корінних народів». Можливо, жорстка критика викликана тим, що сам Борис Бабін є одним зі співавторів Проекту Закону про права корінних народів України, зареєстрованому за № 4501 від 20.03.2014 р. Останній розглядається експертом як альтернатива Закону про статус кримськотатарського народу в Україні.

До цього слід додати, що у законопроектів про статус кримськотатарського народу вже досить тривала історія. Її розпочав народний депутат Роман Безсмертний, який у 1999 р. вніс проект за № 4041. Традицію продовжила група авторів, до її складу крім Безсмертного входили Мустафа Джемільєв, Рефат Чубаров і Віктор Таран, зі своїм проектом № 4098 від 03.09.2003 р. Наступним був Геннадій Москаль – № 4433 від 13.03.2014 р. Проект закону № 6315 від 07.04.2017 р. є четвертою спробою вирішити це питання.

Аналізуючи ситуацію, що склалася навколо закону про статус кримськотатарського народу,

Наталія Беліцер з Інституту демократії імені Пилипа Орлика, звертає увагу на декілька важливих чинників. Насамперед, діяльність колишнього Головного управління СБУ в Криму, «в якому за підсумками виявилось більше 95% зрадників», і яке, «постійно повідомляло до Києва про нібито існуючі сепаратистські настрої серед кримських татар... З огляду на це, керівництво країни не вирішувалося законодавчо закріпити статус кримськотатарського народу. Хоча право на самовизначення – це абсолютно нормальна легітимна норма, яка зараз підпадає під вимоги декларації ООН. Зокрема, міжнародне право передбачає тільки внутрішнє самовизначення». Водночас здійснювалися спроби відвернути увагу від російського сепаратизму саме за рахунок кримських татар. Тоді як місцеві комуністи тривалий час підтримували радянський міф про кримськотатарський «народ-зрадник». Однак події 2014 року все розставили по своїх місцях (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел:*, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6732, <https://www.nrada.gov.ua/sergij-kostynskyj-u-komentari-gazeti-den-pro-deportatsiyu-krymskotatarskogo-narodu/>, <http://www.gazeta-misto.te.ua/predstavnyk-krymskotatarskogo>, <http://idpo.org.ua/analitics/863-belicer-pora-prinyat-zakono-statuse-krymskix-tatar-intervyu.html>, <http://www.theinsider.ua/rus/politics/553a02f6897dd/>, http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=960:zelenakniga-pol-tika-schodo-krimu-prezentac-ya-vidannya&catid=16&lang=ua&Itemid=186, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2>, <https://izbirkom.org.ua/news/zashchita-grazhdanskikh-prav-12/2017/pitannia-statusu-natsionalnoyi-avtonomiyi-ta-korinnikh-narodiv-ne-maie-buti-predmetom-politichnikh-spekuliatsii-odeskii-profesor-10978/>, <http://krymsos.com/news/u-verkhovnij-radi-zareyestrovani-zakonoproekt-pro-status-krymskotatarskogo-narodu/>, <https://ua.krymr.com/a/news/28416413.html>, http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=955&catid=42&Itemid=205&lang=ua).

Т. Полтавець, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Законодавче врегулювання реклами лікарських засобів

Фармацевтичний ринок є одним із найпотужніших сегментів світової промисловості і входить у п'ятірку найбільш прибуткових галузей господарського комплексу. Фармацевтична галузь в Україні на даний час займає потужний сектор економіки і є однією з найбільш розвинутих вітчизняних сфер діяльності. Стратегія з просування своєї продукції стає однією з центральних складових діяльності фармацевтичного підприємства. Одним із найважливіших засобів просування (промоції) лікарських засобів на фармацевтичному ринку є реклама, головним завданням якої є досягнення максимально великої аудиторії за мінімально низькою ціною. Такого ефекту можливо досягнути при використанні багатопрофільних засобів масової інформації для реклами безрецептурних лікарських препаратів або вузько спеціалізованих журналів, каталогів чи газет для реклами ліків, що відпускаються за рецептом лікаря.

Рекламна діяльність провокує зміни в споживанні лікарських засобів населенням і досить часто вона є одним з вагомих чинників при прийнятті рішення про самостійне застосування людиною того чи іншого лікарського препарату. За останніми соціологічними даними, проведеними незалежним агенством «USAID Ukraine», в Україні майже 70% хворих займаються самолікуванням, не звертаючись за допомогою до лікарів. <https://www.facebook.com/USAIDUkraine/photos/a.194645397225582.41280.172244042799051/1361958887160888/?type=3&theater> Це призводить до збільшення випадків ускладнень, особливо у хронічно хворих пацієнтів, впливає на високі показники інвалідності і скорочення тривалості життя.

Згідно з дослідженням Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я, смертність від побічної дії ліків та їх неналежного використання займає 5-е місце в загальній структурі причин смертності. Таким чином, реклама стає комерційно вигідною для фармкомпаній і небезпечною для споживачів та хворих.

За даними моніторингу програм телеканалів, який проводила Національна рада з питань телебачення та радіомовлення в Україні у березні 2017 року, фармацевтична реклама займає майже 30 % від загальної реклами, а окремі канали запускають в ефір понад 50% рекламу лікарських препаратів.

«Як свідчать моніторинги ефіру загальнонаціональних мовників, що проводяться фахівцями Національної ради, середній обсяг реклами лікарських засобів, медичної техніки, методів профілактики і реабілітації, а також реклами харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок становить 29% від загального обсягу реклами. А на окремих каналах обсяг такої реклами навіть більший за половину. Це найбільший сегмент рекламного ринку на телебаченні України», – повідомляє прес-служба Ради. Вітчизняна реклама лікарських засобів не враховує ані протипоказань, ані конкретної історії хвороби, ані діагнозу.

Таким чином, врегулювання реклами лікарських засобів на законодавчо-правовому рівні є гострою необхідністю і невід'ємною умовою для нормального розвитку та функціонування фармацевтичної галузі.

На даний час у світі існує дві основні моделі законодавчого регулювання реклами лікарських засобів:

- у Сполучених Штатах Америки та Новій Зеландії дозволено рекламувати будь-які ліки, навіть рецептурні, головне, щоб були вказані побічні дії, однак, придбати такі препарати без рецепту лікаря неможливо, оскільки роздрібний продаж жорстко регламентовано законодавством.

- у більшості європейських країн, зокрема країнах, що входять до Європейського Союзу, дозволено рекламувати лише безрецептурні лікарські препарати, а реклама незареєстрованих, рецептурних лікарських

засобів, психотропних та наркотичних засобів, препаратів для лікування туберкульозу, хронічного безсоння, онкологічних захворювань та венеричних хвороб – заборонена.

Сучасна українська законодавча база, що регулює рекламу лікарських засобів регулюється: Європейською конвенцією про транскордонне телебачення, ратифікованою ВР України 17. 12. 2008 р.; Законом України № 123/96-ВР «Про лікарські засоби» від 04. 04. 1996р.; Законом України № 270/96-ВР «Про рекламу» від 03.07.1996р.; Законом України № 2801-ХІІ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. та ін. положеннями і підзаконними актами.

Проте, як показує досвід, це законодавство не є досконалим та не відповідає положенням Коаліційної Угоди Парламенту від 2014 р. щодо проведення «Реформи системи охорони здоров'я» та Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Перший заступник голови парламентського комітету з охорони здоров'я О. Корчинська, наполягає на приведенні законодавчих норм у сфері реклами лікарських засобів до європейських стандартів.

«Реклама – поганий порадник. Особливо, коли це реклама ліків, а її бачить не фахівець, а людина, яка шукає спосіб легкого і миттєвого одужання», – наголосила виконуюча обов'язків міністра охорони здоров'я Уляна Супрун.

15 березня 2018 року, за ініціативи Міністерства охорони здоров'я України, народних депутатів Бахтєвої Т. Д., Карпунцова В. В., Шурми І. М. та ін. було подано на розгляд до Верховної Ради законопроект № 8136 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення реклами лікарських засобів, медичних виробів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації». Проектом закону передбачається узгодження вітчизняної законодавчої бази про рекламу з нормами Європейського Союзу. Головною метою проекту є «контроль за дотриманням прав споживачів на вживання якісних та ефективних лікарських засобів і медичних виробів, застосування якісних та безпечних методів профілактики,

діагностики, лікування і реабілітації, а також посилення державного контролю за вмістом та якістю їх реклами, попередження шкоди дитячому здоров'я внаслідок некоректно створеної реклами ліків».

Законопроект пропонується зменшити обсяг реклами ліків на телебаченні та радіо, ввести обмеження щодо змісту реклами згідно з положеннями Директиви ЄС, заборонити рекламні ролики про біодобавки під виглядом медпрепаратів, визначити спеціалізовані видання для медиків, де має бути розміщена реклама ліків, запровадити штрафи за неправдиві повідомлення про лікарські засоби. Окремим пунктом, запропонованого законопроекту, забороняється реклама послуг народної медицини (цілительства) та осіб, які їх надають.

Також ініційованим проектом пропонується у рекламі надавати інформацію про лікарський засіб, відповідно до інструкції для застосування медичного засобу, зазначати номер реєстраційного посвідчення ліків для можливості перевірки препарату споживачами. Заступник міністра охорони здоров'я Р. Ілик вважає, що найбільшою проблемою реклами лікарських засобів є свідоме маніпулювання інформацією про препарат та його властивості. «У Законі «Про рекламу» є дуже чіткі обмеження щодо інформації про препарат, але цим доволі часто нехтують, – стверджує чиновник.

Згідно з запропонованим законопроектом, передбачаються обмеження щодо змісту реклами, рекламних текстів та нагляд за дотриманням критеріїв належного рекламування лікарських засобів. Так, наприклад, забороняється залучати до реклами певного лікарського засобу відомих людей чи акторів, які зображають медпрацівників або рекламувати препарати призначені виключно для лікування дітей, чи використовувати інформацію про діагноз та курс лікування. Зі слів О. Богомолець, погодження рекламних текстів та нагляд за дотриманням критеріїв належного рекламування лікарських засобів здійснюватиметься МОЗ. «Жодні спекуляції та введення в оману українців у рекламі ліків неприпустимі!», – наполягає політик.

Пропонується, у даному законодавчому документі, врегулювати рекламу лікарських засобів серед лікарів: для надання інформації про медпрепарати фахівцям плануються розроблятися спеціалізовані видання (науково фахові), які підпорядковуватимуться Міністерству освіти та науки України. Експерт з медичних питань МОЗ М. Слободніченко, повідомила, що «законопроект пропонується закріпити це на рівні постанови уряду і врегулювати правила промоції та поширення інформації серед медичних та фармацевтичних працівників». Заступник профільного міністра Р. Ілик, підтримує цю ініціативу і переконує, в тому що реклама є корисною не для споживачів, а для спеціалістів, лікарів. «Лікарі повинні отримувати вчасно і в повному обсязі інформацію про лікарські засоби, про інновації, які з'являються в фармацевтиці. Правила цієї реклами ми пропонуємо детально прописати на рівні покрокової інструкції, яка буде затверджена Кабміном. Вона дасть можливість оперативно вносити, при необхідності, зміни та буде максимально імплементована до європейського законодавства» – говорить заступник міністра охорони здоров'я.

Відповідно до ініційованого проекту, МОЗУ надається право контролю та моніторингу ефіру телерадіокомпаній щодо реклами лікарських засобів. Вводяться штрафні санкції до телерадіоорганізацій – 5% розміру ліцензійного збору за порушення законодавства під час рекламування лікарських засобів.

Слід також нагадати, що діючим законом «Про рекламу», безпосередньо, ст. 8 забороняється рекламувати товари, які підлягають обов'язковій сертифікації чи ліцензуванню виробництва. У заключних положеннях Закону № 123/96-ВР «Про лікарські засоби» дозволяється реклама лікарських засобів, які відпускаються без рецепта лікаря та не внесені до переліку заборонених до рекламування лікарських засобів. «Звісно, вітаміни людина може обирати собі сама, але перед цим краще порадитися з лікарем і зробити аналізи, щоб бути впевненим, що саме ці вітаміни їй допоможуть. Тим більше, це стосується фітопрепаратів, адже фармацевтичні

клани роками зловживали своїми контактами з лікарями поліклінік, яких заохочували за подяки або за відкати виписувати пацієнтам те, що не є лікарськими чи навіть профілактичними засобами», – коментує нинішню ситуацію в країні О. Корчинська. Вона вважає, що рекламувати не можна препарати недоказової медицини. Таким чином, можна стверджувати, що відповідно до правових норм рекламувати можна лише ті ліки, які мають обов'язковий сертифікат, а її реалізація дозволена без рецепту лікаря. Перелік лікарських засобів, заборонених до рекламування, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Рішення про віднесення лікарського засобу до лікарських засобів, рекламування яких заборонено, приймається під час державної реєстрації (перереєстрації) лікарського засобу з внесенням відповідної інформації до Державного реєстру лікарських засобів України.

«Неконтрольована реклама ліків спонукає українців до самолікування та «Google-терапії», – стверджує Р. Ілик. Він наголошує, що в Україні, за останніми соціологічними даними, майже 70% хворих займаються самолікуванням, не звертаючись по допомогу до лікарів, що призводить до збільшення випадків ускладнень, особливо у хронічно хворих пацієнтів, та впливає на скорочення тривалості життя. Тому, єдиним правильним вирішення проблеми є наділення ширшими повноваженнями Міністерства охорони здоров'я у питаннях контролю та моніторингу реклами, так як у рамках чинного законодавства МОН виключене з цього процесу. Нам потрібно забезпечити контроль саме змісту реклами ліків. Зі слів політика, обсяг і хронометраж реклами може відстежувати Національна рада з питань телебачення і радіомовлення, але вона не може професійно відслідковувати зміст такої реклами. Він констатує, що у зарубіжних практиках цю функцію виконують міністерства охорони здоров'я і пропонує перейняти закордонний досвід.

Думки щодо законопроекту № 8136 неоднозначні: деякі народні депутати вважають

цей законопроект важливим та своєчасним, частина – оцінює його скептично, а виробники ж лікарських засобів утримуються від коментарів

Народний депутат та ініціатор законопроекту О. Корчинська виступає за заборону реклами лікарських засобів. «Є європейська практика заборони реклами всіх препаратів, за винятком тих, які не входять у «рецептурну групу», – наголошує вона. Ірина Сисоєнко, народний депутат України, заступник голови Комітету ВР України з питань охорони здоров'я, підтримує даний законопроект та закликає колег – народних депутатів, а також експертів з медичного середовища та представників засобів масової інформації долучитися до його обговорення. Вона вважає, що інформація, яку отримує споживач про нові препарати, методики лікування та сучасні практики повинна бути правдивою та максимально конкретною.

Голова Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я О. Богомолець, вважає, що неконтрольована реклама лікарських засобів у засобах масової інформації спонукає людей масово купувати медичні препарати, вживати їх без консультації з лікарем та жодного рецепту. Це призводить до самолікування та є одним з головних факторів погіршення здоров'я українців. «Якщо Верховна Рада ухвалить цей законопроект – це стане проривом у боротьбі з фармакологічними угрупованнями, які підмінили собою лікарів та згодовують українцям різний непотріб, представляючи його у рекламі, як панацею», – стверджує О. Богомолець. Водночас заступник голови Національної ради з питань телебачення та радіомовлення У. Фещук, також бачить ряд проблем контролю за рекламою, однак, вважає, що для вирішення цих питань потрібно напрацювати спільні позиції державних органів, які наділені повноваженнями здійснювати контроль і нагляд.

Перший заступник Голови Комітету ВР України з питань запобігання і протидії корупції, Ю. Савчук, у своєму висновку щодо результатів здійснення антикорупційної експертизи проекту нормативно-правового акту, корупціогенних факторів не виявив.

Користувачі Фейсбука, коментуючи ініційований законопроект, стверджують,

що проблема не в рекламі, а в тому що лікарі приписують для лікування саме ті препарати, в яких вони самі зацікавлені як промоутери. Інші коментатори, вважають, що кожен має право на вибір і самостійно обирати чим лікуватися і як. Є і така думка, що У.Супрун, новим законопроектом «намагається звернути нас на шлях здорового способу життя, а не довести до хвороби, а потім довго, нудно і дорого лікувати. Підтримаємо її!»

Головне науково-експертне управління розглянувши законопроект висловило зауваження і пропозиції та рекомендувало повернути проект на доопрацювання. Так, зокрема, вони вважають, що питання контролю реклами лікарських засобів та передача повноважень МОНУ є дуже спірним і потребує докладнішого обговорення. Зміни, передбачені у ст. 21. ч. 6, щодо заборони зображень осіб, які не є лікарями та іншими професійними медичними працівниками, на думку експертів, ускладнюють можливість поширення інформації щодо лікарських засобів. Погодження рекламних текстів є недосконалим, адже рекламний продукт не обмежується «текстами» вважають фахівці.

З цього випливає, що реклама лікарських засобів є предметом особливої уваги з боку держави, адже лікарські засоби на відміну від інших товарів є особливим продуктом споживання. Зафіксовано безліч порушень законодавства в сфері реклами лікарських препаратів та інших товарів аптечного асортименту. Неправильне використання ліків – ризики для здоров'я, а інколи і для життя людини, які зростають, якщо пацієнти під впливом недоброякісної реклами вдаються до самолікування. Існуюче законодавство у сфері регулювання реклами ліків є не достатньо ефективним, а законопроект № 8136 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення реклами лікарських засобів, медичних виробів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації» – значний крок на шляху вирішення проблем.

Прийняття законопроекту сприятиме формуванню в Україні ефективної системи

контролю за рекламою лікарських засобів дозволить захистити права споживачів та попередити шкоду здоров'я внаслідок некоректно створеної реклами ліків, однак, є деякі спірні положення, які потрібно доопрацювати. Чи буде результативність після прийняття законопроекту – покаже час (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63642; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>; http://moz.gov.ua/uploads/1/5127-reklama_brifing160518.pdf; <https://www.nrada.gov.ua/moz-nagaduye-pro-neobhidnist-perevirky-pty-reklamuvanni-likarskyh-zasobiv/>; [*virobiv; <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2408593-v-ukraini-mozut-zaboroniti-reklamu-recepturnih-likiv.html>; <http://moz.gov.ua/article/news/moz-ukraini-rozrobilo-novij-zakonoproekt-pro-reklamu-likarskih-zasobiv>; <http://moz.gov.ua/article/public-discussions/proekt-zakonu-ukraini-pro-vnesennja-zmin-do-dejakih-zakonodavchih-aktiv-ukraini-schodou-doskonalennja-porjadku-reklami-likarskih-zasobiv>; <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/moz-ukrayini-rozrobilo-novij-zakonoproekt-pro-reklamu-likarskih-zasobiv>; <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/roman-ilik-pro-reklamu-likarskih-zasobiv>; <http://fp.com.ua/news/moz-ukrayiny-navodyt-lad-v-reklami-likarskyh-zasobiv/>; <https://www.bbc.com/ukrainian/features-44141930>; <https://www.radiosvoboda.org/a/29230605.html>; <https://samopomich.ua/reklama-yakyh-likiv-povynna-znyknuty-z-tele-ta-radioefiriv/>\).*](http://moz.gov.ua/article/news/moz-pracjue-nad-posilennjam-kontrolju-za-reklamoju-likarskih-zasobiv-ta-medichnih-</i></p></div><div data-bbox=)*

Т. Миськевич, мол. наук. співроб., НЮБ НБУВ

Стратегія антикорупційної політики України

Перманентна боротьба з корупцією в нашій державі продовжує залишатися в центрі суспільної уваги, адже сучасні масштаби та системність цього явища несуть в собі значну загрозу вже не тільки економічній стабільності країни – проблема корупції переходить в площину національної безпеки. В офіційних документах, звітах авторитетних міжнародних організацій та основних міжнародних партнерів України вже багато років поспіль відзначається особливе поширення корупційних проявів у сфері державних закупівель, енергетичному секторі, розподілі землі та інших природних ресурсів, а також у сфері контролюючої діяльності органів державної влади стосовно підприємців, під час судового розгляду спорів та діяльності правоохоронних органів, під час державного адміністрування та контролю за сплатою податків і митного оформлення товарів. Окрім цього, констатуються чисельні корупційні зловживання у виборчих процесах, про що свідчать рекомендації «Групи держав проти корупції» (орган

Ради Європи з антикорупційного моніторингу GRECO).

Як наслідок, у Рейтингу сприйняття корупції міжнародної організації «Transparency International» Україна роками входить до групи «досить корумпованих держав».¹ У минулому році ми посіли перше місце за поширеністю хабарництва у діловій практиці (дослідження Ernst & Young). Про наявність в нашій країні колосальної тіньової економіки неодноразово відмічалось також в резолюціях Парламенту ЄС.

Створення державних спеціалізованих антикорупційних органів (НАЗК, САП і НАБУ), показова слідча робота щодо підозр у топ-корупції, поступове втілення системи ProZorro, системи електронних закупівель та реєстру електронних декларацій майна; розбудова прогресивної системи eHealth,

¹ У 2017 році Україна займала 130 позицію (зі 180 країн), що на 1 позицію вище, ніж у минулому році (131 місце зі 176 країн). Але в динаміці результати минулого року нижчі, ніж у 2016 році.

відкриття державних реєстрів щодо інформації про кінцевих бенефіціарних власників та спроба дерегуляції підприємницької діяльності – всі ці показові кроки, безперечно, позитивно вплинули на імідж нашої країни, проте відчутних покращень економіці все ж не принесли. Водночас, цілий ряд важливих антикорупційних ініціатив з різних причин й досі не впроваджено. Фахівці стверджують, що на суттєві зрушення в даному напрямку годі сподіватись, допоки в Україні не завершено формування законодавчої та інституційної основи для розроблення та реалізації антикорупційної політики.

Наразі в уряді триває робота над одним з головних законодавчих документів, що визначатиме антикорупційну політику нашої держави в найближчій перспективі – проектом Антикорупційної стратегії на 2018 – 2020 роки. Відповідний законопроект (№ 8324) розроблений Національним агентством з питань запобігання корупції за участю представників громадянського суспільства, міжнародної спільноти, Ради бізнес-омбудсмена та органів державної влади. Проект підготовлений на основі результатів виконання попередньої Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки, яку було створено з метою просування антикорупційних ініціатив. Довідково: згідно з висновками підготовленого НАЗК Аналітичного звіту про її виконання та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії лише дві третини передбачених заходів було виконано.

В Антикорупційній стратегії на 2018 – 2020 роки визначається комплекс заходів, спрямованих на розробку та провадження ще більш дієвого механізму зменшення рівня корупції в Україні. Зокрема, передбачається вдосконалення правового регулювання питань запобігання та протидії корупції та посилення інституційної спроможності державних органів, повноваження яких спрямовані на подолання корупції. Також акцентується увага на імплементації до законодавства України нормативно-правових актів ЄС та найкращих закордонних практик. Відповідно до оприлюдненого тексту Антикорупційної

стратегії на 2018 – 2020 роки, вона спрямована на реалізацію наступних кроків:

- завершення процесу створення Державного бюро розслідувань та забезпечення його достатніми фінансовими та іншими ресурсами, а також запуск процесу створення Служби фінансових розслідувань та державного органу контролю за дотриманням вимог законодавства про доступ до публічної інформації;

- завершення реформування судової влади та органів кримінальної юстиції в Україні, забезпечення доброчесної поведінки прокурорів; істотне зниження рівня корупції в діяльності органів прокуратури та усунення корупційних ризиків у судочинстві;

- посилення системи виявлення та розслідування активів, які були предметом або доходом від злочинної діяльності та на які може бути накладено арешт у судовому провадженні в цивільних та кримінальних справах, а також повернення активів, здобутих корупційним шляхом на користь держави (у тому числі із-за кордону). Цими процесами опікуватиметься новостворений спеціально уповноважений орган – Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;

- запобігання корупції у діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування шляхом продовження впровадження електронного документообігу, а також зменшення кількості перевірок у процесі здійснення митного контролю;

- підвищення рівня прозорості в діяльності Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування, посилення фінансової дисципліни політичних партій, дотримання встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб, запровадження інституту лобіювання та електронної системи звітності політичних партій;

- протидія корупції в управлінні публічними ресурсами, зокрема, через зменшення кількості підприємств державного сектору (передбачається їх приватизація, об'єднання в інтегровані холдинги або ліквідація); запровадження моніторингу діяльності

державних і комунальних підприємств та механізму розкриття інформації про їхню діяльність;

- формування в суспільстві атмосфери нетерпимості до проявів корупції, формування у населення довіри до антикорупційної політики держави і позитивного ставлення до викривачів, а також системне залучення державою активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу до антикорупційних заходів.

Окремо слід зазначити, що вперше в нормативному документі такого рівня зазначається проблематика впровадження заходів із запобігання корупції у приватному секторі. Серед заходів, спрямованих на запобігання корупції для приватного сектору, прийняття законів про адміністративну процедуру та про установу бізнес-омбудсмена. В цій частині Антикорупційна стратегія також передбачає продовження реформування сфери публічних закупівель: розширення системи електронних закупівель для охоплення всіх публічних закупівель, зменшення кількості винятків, які дають змогу проводити процедури у неконкурентний спосіб та вдосконалення державного контролю і моніторингу за дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель.

Незважаючи на те, що даний документ був схвалений у ВР, Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України не підтримало прийняття законопроекту «Про Антикорупційну стратегію на 2018 – 2020 роки» у першому читанні. Проаналізувавши поданий законопроект, фахівці оприлюднили цілу низку пропозицій та аргументованих зауважень. Ключовими характеристиками експертизи можна вважати «сумнівність» та «декларативність» великої кількості зазначених в документі заходів. Натомість кількість приписів про проведення тих чи інших конкретних організаційних, адміністративних заходів, які б спрямовувались на усунення тих чи інших умов або причин існування корупціогенних чинників названа недостатньою. Дійсно, навіть при поверхневому перегляді тексту в око впадають численні узагальнюючі наміри типу «удосконалити механізм», «забезпечити удосконалення»,

«оптимізація правил», «продовжити реформування», «приділити належну увагу», «посилити» та ін.

Окрім того, Головне науково-експертне управління звертає увагу на відсутність належного фінансово-економічного обґрунтування законопроекту (включаючи відповідні розрахунки) та недоцільність створення нового державного органу контролю за дотриманням вимог законодавства про доступ до публічної інформації (5-й розділ документу, с. 26). На думку експертів, вже існуючі державні органи у сфері запобігання, протидії та боротьби з корупцією мають достатньо повноважень щодо здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства про доступ до публічної інформації, застосуванні заходів щодо припинення порушень вимог нормативно-правових актів у цій сфері та притягнення винних осіб до відповідальності.

В даному контексті, доцільно зауважити, що на відміну від України, успішна міжнародна практика свідчить про тяжіння до мінімізації кількості органів, відповідальних за протидію корупції при максимальному розширенні переліку притаманних їм функцій. Адже важко не погодитись з очевидністю наслідків дублювання компетенції антикорупційних інституцій та здійснення «контролю над контролюючим» – замість посилення протидії корупції все це призводить до її ослаблення, оскільки спрацьовує банальний принцип колективної безвідповідальності.

Довідково:

- У Франції систему протидії корупції утворюють спеціальні підрозділи при прокуратурі, митній службі, податковій інспекції, кримінальній поліції та в ін. державних структурах. Окремо діє служба «ТРАКФІН», що займається комплексом проблем, пов'язаних з відмиванням грошей. Координацію антикорупційної політики здійснює Центральна міжвідомча служба з протидії корупції при Міністерстві Юстиції.

- У Великобританії створено незалежний консультативний Комітет зі стандартів поведінки громадського (державного) життя під головуванням лорда Нолана. До складу

Комітету увійшли 10 авторитетних громадських діячів, в тому числі два члена парламенту, завдання яких полягає у вивченні та оцінці норм поведінки всіх керівників громадських і державних установ, включаючи всі дії, пов'язані з їх фінансовою та комерційною діяльністю; вироблення рекомендацій щодо поліпшення моральних критеріїв учасників «публічного життя». Під наглядом перебувають міністри, державні службовці, члени національного і Європейського парламентів, вищі чиновники всіх неурядових громадських установ, представники місцевої влади.

- У США, де антикорупційне законодавство характеризується надзвичайною жорсткістю, фактично немає імунітетів для посадових осіб. Контролем за виконанням антикорупційного законодавства займаються спеціально призначені в будь-якому державному управлінні або департаменті особи або групи осіб, комісії, які при необхідності можуть запитувати додаткову інформацію, викликати на бесіду самих чиновників, проводити службове розслідування.

- центральною ланкою антикорупційної політики Сингапуру є постійно діючий спеціалізований орган по боротьбі з корупцією – Бюро з розслідування випадків корупції, що володіє політичною і функціональною самостійністю. Цей незалежний орган розслідує та запобігає корупції в державному і приватному секторі економіки країни.

- в країні з найвищим антикорупційним рейтингом – Фінляндії – основні антикорупційні принципи закріплені в Конституції, а державна політика профілактики та припинення корупції викладена в загальнонаціональній «Програмі по боротьбі зі злочинами в економічній сфері». Інші спеціалізовані антикорупційні проекти, а також спеціальні правоохоронні служби в країні відсутні.

Вельми об'ємним та змістовним став Висновок на проект Закону України «Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки» від Центру політико-правових реформ. Як і в попередній експертизі, фахівці Центру вказують на сумнівну антикорупційну спрямованість значної кількості різноманітних заходів, що зазначаються в Стратегії. Більше того, деякі з

цих заходів, на їх думку, «не тільки не є заходами із запобігання корупції, а сформульовані так, що можна подумати, ніби розробники проекту турбуються про корупціонерів та наближених до них». У якості прикладів у Висновку наводяться такі заходи, як гарантування прав осіб, які підлягають перевіркам і моніторингу способу життя та запровадження способів оскарження накладених санкцій; внесення зміни до положень щодо формування складу Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, більшість місць в якій мають займати прокурори, обрані своїми колегами; розробка детальних правил прийняття народними депутатами, судьями та прокурорами подарунків та надання більш чітких визначень, які охоплювали б усі можливі види подарунків, у тому числі отримані у нематеріальній формі та ін.

Також, висновок Центру політико-правових реформ збігається з експертною оцінкою Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України стосовно конституційності законопроекту: «Стратегія, яку пропонується затвердити шляхом прийняття закону України, не є нормативно-правовим актом. Вона не містить правових норм і повністю складається з констатації тих чи інших фактів (обставин), пояснень і приписів про необхідність проведення певних заходів. Відтак, і з цього куту зору конституційність запропонованого законопроекту є сумнівною. Тому, можливо, якщо Верховна Рада України і повинна затверджувати відповідну загальнодержавну програму, то своєю постановою, а не законом», – йдеться у Висновку.

Важливим, серед іншого, видається зауваження експертів Центру політико-правових реформ про те, що ціла низка визначених в проекті заходів виглядають не як стратегічні, а як звичайні заходи щодо виконання чинних законів, оскільки в Стратегії фактично продубльовано в якості заходів повноваження НАЗК, визначені у ст. 12 Закону «Про запобігання корупції», а так само повноваження НАБУ, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів та інших

антикорупційних органів, закріплені за ними відповідними законами.

Варто зазначити, що Висновок Центру політико-правових реформ також цінний тим, що містить великий ряд достатньо конкретних пропозицій, спрямованих на усунення існуючих в проекті прогалин.

Проблема відсутності в Стратегії чітких задач та конкретики певною мірою може пояснюватись самою специфікою даного документу – за своєю суттю, це дорожня карта антикорупційних реформ, яка має вказати мету, напрям та заходи, завдяки яким буде досягнуто певного результату. Деталізацію ж передбачає Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2018-2020 роки, яка затверджується урядом у тримісячний строк після прийняття Антикорупційної стратегії Верховною Радою України. Проте, на думку експертів, нестача чітких задач у рамках сформульованих в Стратегії цілей створює можливість для довільної інтерпретації змісту та високі ризики при програмуванні очікуваних результативних показників подальшої антикорупційної політики. Таку думку озвучив директор Фонду «Відкрите суспільство» Іван Сікора на сторінках видання «ZN.ua». Зокрема, він зазначає, що Проект стратегії не містить в чітко сформульованому вигляді жодної задачі, незважаючи на те, що конкретні пропозиції були подані Фондом «Відкрите суспільство». «Завдання в тексті стратегії, втім, як і в попередній Антикорупційної стратегії на 2014-2017 рр., взагалі не сформульовані. Є тільки заходи (конкретні дії, спрямовані на досягнення цілей, а не на виконання завдань). Для чого ці заходи, і чи адекватні вони поставленому завданню – незрозуміло. Тобто, фактично, відповіді на питання, як потрібно досягати мети, немає. Більш того, насправді частина зазначених заходів є завданнями, але позначені як заходи. Дивує, що розробники такого важливо документу не розрізняють ці різні поняття. Незважаючи на те, що в таких документах державної політики ці терміни розмежовуються. На жаль, в проекті

Антикорупційної стратегії ці різні поняття не розмежовані», – розповів очільник.

Враховуючи національну специфіку правотворчості, що часто відображається в нечіткості рамкових документів, декларативному характері та недосконалості їх нормативно-правового забезпечення, також необхідно відмітити існуючу небезпеку маніпуляцій антикорупційним законодавством з боку політичних сил задля отримання електоральних дивідендів чи усунення політичних суперників. На жаль, поки що, за наявної низької інституційної спроможності відповідних органів справжню масштабну боротьбу з корупцією в нашій країні вести вельми проблематично. Ситуація також погіршується особливостями чинної судової системи, оскільки важливо не лише порушувати кримінальні справи, а й притягати винних до реальної та адекватної злочину відповідальності. Наразі ж ризики, пов'язані з корупційною діяльністю в Україні суттєво поступаються потенційним вигодам.

Між тим, не применшуючи важливості вищезгаданої Стратегії та інших документів, що визначають антикорупційну політику нашої держави, звернемо увагу на притаманну їм специфіку, що стає принциповою у випадку з таким явищем, як корупція, а саме – її знеособлення. Утім, корупція – це завжди конкретні люди, більш того – нерідко люди публічні і добре відомі, а тому необхідною передумовою ефективної реалізації державної антикорупційної політики є розвиток в країні інститутів громадянського суспільства, у тому числі незалежних ЗМІ (*Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: <http://pravo.org.ua/ua/news/20872350-visnovok-tsentru-politiko-pravovih-reform-na-proekt-zakonu-ukrayini-pro-antikoruptsiynu-strategiyu-na-20182020-roki>; <https://ti-ukraine.org/research/index-koruptsiyi-cpi-2017/>; http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63942; <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-ukrayina-borotimetsya-z-korupcieyu-protyagom-nastupnih-3h-rokiv.html>; <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-proekt-zakonu-ukrayini-pro-antikorupcijnu-strategiyu-na-2018-2020-roki>; <https://mind.ua/news/20184386-proekt-antikorupcijnoyi-strategiyi-na-2018-2020-roki-oprilyudneno-na-sajti-verhovnoyi-radi>).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства

Податки та збори

Податки на додану вартість

ІПК ДФС від 30.05.2018

№ 2370/6/99-99-15-02-02-15/ІПК

Платник ПДВ, який реорганізується шляхом виділу, при передачі частини майна за розподільчим балансом до нової юридичної особи не здійснює ні нарахування податкових зобов'язань на товари/послуги, необоротні активи, суми ПДВ по яких були включені до складу податкового кредиту, ні зменшення податкового кредиту по операціях з їх придбання.

ІПК ДФС від 01.06.2018

№ 2417/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

За операцією з постачання товарів/послуг податкова накладна повинна складатися і реєструватися в ЄРПН на особу (покупцю), якій здійснюється постачання відповідних товарів/послуг, а не на особу, від якої лише надходять кошти, що вважаються оплатою за поставлені іншій особі (покупцю) товари/послуги.

ІПК ДФС від 01.06.2018

№ 2436/6/99-99-15-02-02-15/ІПК

Операції з передачі комерційної таємниці за договором для цілей ПДВ слід розглядати як операції з постачання послуг та визначати їх місце постачання згідно зі ст. 186 ПКУ.

ІПК ДФС від 25.05.2018

№ 2333/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Якщо гарантійні платежі за дилерським договором виконують виключно функцію засобу забезпечення зобов'язань та підлягають поверненню дилеру після виконання таких зобов'язань, то такі платежі не збільшують базу оподаткування ПДВ.

ІПК ГУ ДФС у Закарпатській області

від 04.05.2018 р. № 1993/ІПК/07-16-12-01-10

Для цілей ПДВ слід розрізняти послуги з надання нерезиденту персоналу та послуги

з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, оскільки перші із названих послуг не є об'єктом оподаткування ПДВ, а другі - є.

Єдиний податок

ІПК ДФСУ від 25.05.2018 р.

№ 2337/Б/99-99-13-01-02-14/ІПК

У день отримання фізичною особою - підприємцем - платником єдиного податку коштів від виконання робіт (послуг) за договорами комісії або транспортного експедирування, у книзі обліку доходів відображається вся сума коштів, яка надійшла на поточний рахунок платника податку та/або яку отримано готівкою, за такими договорами. При цьому при заповненні податкової декларації платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця до доходу включається сума отриманої винагороди повіреного (агента), відповідно до графи 6 Книги.

Державне регулювання

Перевірки, контроль, штрафи

Постанова ВС від 23.05.2018

по справі №243/6674/17-к

Ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення позапланової перевірки не передбачена КПК. Апеляційні суди зобов'язані відкривати апеляційне провадження за скаргами на ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення позапланових перевірок.

План-графік проведення планових перевірок на 2018 рік

на офіційному веб-сайті ДФС від 14.06.2018

Оприлюднено оновлений план-графік проведення документальних планових перевірок платників податків на 2018 рік з урахуванням коригування (червень 2018 року). У 2018 році відбудеться 8456 планових податкових перевірок.

Постанова КМУ № 342
від 10.05.2018

Затверджено нові методики розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю).

Новини на офіційному веб-сайті ДФС
в Одеській області від 08.06.2018

У ДФС в Одеській області нагадують перелік документів, які повинні знаходитись на місці торгівлі у ФОП.

Запитання-відповідь на інформаційно-довідковому ресурсі

ДФС «ЗІР» у підкатегорії 136.03

Форму та порядок подання платником податків заяви про проведення документальної позапланової перевірки (крім електронної перевірки) ПКУ не встановлено. Заява про проведення такої перевірки може бути подана у довільній формі до контролюючого органу за місцем обліку.

Запитання-відповідь

на інформаційно-довідковому ресурсі ДФС «ЗІР»
у підкатегорії 136.01

Податківці нагадали за який період вони можуть проводити документальну перевірку суб'єкта господарювання.

Ліквідація та банкрутство

Постанова КГС ВС від 29.05.2018
у справі № 8/19

Суд касаційної інстанції, скасувавши постанову місцевого господарського суду про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури щодо нього, та, повернувши останнього у правовий статус процедури санації вказав на наступні особливості, які зумовили таке рішення: - ненадання оцінки місцевим господарським судом звіту керуючого санацією про фінансово-майновий та господарський стан боржника з додатками, відомостям балансу;

- непроведення керуючим санацією аналізу фінансового стану боржника станом на останню звітну дату та його непередставлення на засіданні комітету кредиторів; - відсутність на засіданні комітету кредиторів, на якому комітетом кредиторів приймалось рішення про перехід до ліквідаційної процедури, у зв'язку з неповідомленням належним чином голови комітету кредиторів (кредитора, який володіє значною кількістю голосів), через що такі збори комітету кредиторів не були повноважними, а рішення, прийняті на цих зборах, не відповідають вимогам закону.

Постанова КГС ВС від 31.05.2018
у справі № 912/1445/17

Суд касаційної інстанції вказав, що суду для прийняття рішення про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури достатньо мати у розпорядженні рішення комітету кредиторів такого боржника, з яким комітет кредиторів звертається до суду з відповідним клопотанням. Рішення зборів кредиторів у такому випадку не є необхідним.

Галузі та сфери діяльності

Фінансові послуги

Лист НБУ від 22.05.2018
№ 60-0006/28124

НБУ відніс інформацію про суми прощеного боргу до банківської таємниці і повідомив банки про те, що питання щодо надання контролюючим органам інформації та її документального підтвердження стосовно виконання банком вимог податкового законодавства може бути вирішене шляхом отримання відповідного письмового дозволу клієнта або включення такого дозволу до договору про надання банківських послуг, укладеного з клієнтом.

Постанова НБУ
від 07.06.2018 № 61

Національний банк України посилює оверсайт за діяльністю платіжних систем, їх учасників та операторів послуг платіжної інфраструктури. Зокрема, встановлено вимоги

до організаційних та технічних заходів, які повинні приймати об'єкти оверсайту для забезпечення безперервності діяльності.

Постанова НБУ
від 07.06.2018 № 62

Банки можуть застосовувати електронні технології при переказі валюти. Також переказ в іноземній валюті за допомогою міжнародної платіжної системи, за дорученням ініціатора переказу може бути виплачений у гривні. Банкам і їх клієнтам надано можливість застосовувати сучасні комунікаційні технології Paperless під час переказів іноземної валюти.

Постанова НБУ
від 07.06.2018 № 63

Банкам і фінустановам спростили порядок проведення операцій з обміну валют. Банки зможуть оформляти квитанції про валютно-обмінні операції не тільки в паперовій формі, але і в електронному вигляді. При цьому і банки, і фінансові установи не будуть вимагати підпис клієнта на квитанції або документі РРО, якщо сума валютно-обмінної операції буде менше 150 тис. грн.

Постанова НБУ
від 12.06.2018 № 65

Збережена норма обов'язкового продажу надходжень в інвалюті в розмірі 50%. Така вимога встановлена на 6 місяців.

Об'єкти правовідносин *Нерухомість*

Закон України
від 07.06.2018 № 8424

Законом передбачено відтермінування до 1 травня 2019 року застосування пені за несвоєчасну сплату комунальних послуг відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги».

Постанова Кабміну
від 06.06.2018 № 460

Дія Порядку відчуження об'єктів державної власності не поширюється на відчуження

об'єктів житлової нерухомості, право власності на які набуто Державною іпотечною установою з метою передачі у фінансовий лізинг громадянам України.

Наказ Мінбуду
від 24.04.2018 № 102

Затверджено індекси балансової вартості об'єктів житлового фонду станом на 01 січня 2018 року.

Земля

Постанова ВС від 16.05.2018
у справі № 817/4268/13-а

Законодавство пов'язує податковий обов'язок по сплаті орендної плати за землю з наявністю чинного договору про оренду земельної ділянки. Рішення ж відповідного органу про передачу в оренду землі є лише підставою для укладення відповідного договору. Отже, позивач набув статусу суб'єкта орендної плати за землю не з дати прийняття рішення про передачу землі в оренду, а з моменту вступу в силу договору оренди землі.

Постанова ВС від 23.05.2018
у справі № 573/626/17

Наявність заперечень зі сторони орендодавця щодо поновлення договору з попереднім орендарем свідчить про недосягнення домовленості щодо орендної плати та інших істотних умов договору, а відтак - що переважне право орендаря не порушено. А тому не підлягає задоволенню позов попереднього орендаря про визнання недійсним договору оренди землі із новим орендарем, скасування державної реєстрації та поновлення договору оренди.

Постанова КМУ
від 25.04.2018 у справі № 333

Постановою змінений, зокрема, Порядок проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами. Передбачено, що переможець аукціону може укласти з організатором договір купівлі-продажу дозволу з відкладальною обставиною,

за яким переможець зобов'язується отримати висновок з оцінки впливу на довкілля, згідно з яким провадження планованої діяльності є допустимим, протягом шести місяців з моменту підписання такого договору.

Постанова ВС від 30.05.2018
у справі № 469/1393/16-ц

Відсутність проекту землеустрою щодо встановлення прибережної захисної смуги не свідчить про відсутність самої прибережної захисної смуги, оскільки її розміри встановлені законом. Відтак, надання у приватну власність земельних ділянок, які знаходяться у прибережній захисній смузі, без урахування обмежень, зазначених у ст. 59 ЗКУ, суперечить нормам ст. ст. 83, 84 ЗКУ.

Постанова ВС від 24.04.2018
у справі № 814/1961/17

Відмова у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки на підставі того, що земельна ділянка не входить до переліку земель, сформованого відповідно до Стратегії удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільгосппризначення державної власності та розпорядження ними, є неправомірною.

Конкуренція

Новина АМКУ від 05.06.2018

АМКУ прокоментував ситуацію щодо підвищення тарифів на перевезення пасажирів в м. Києві. Зокрема відмітив, що питання щодо встановлення та обґрунтованості тарифів на перевезення пасажирів на міських маршрутах загального користування у місті Києві відносяться до компетенції Київської міськдержадміністрації.

Рішення АМКУ від 24.05.2018
№ 267-р та № 268-р

ПАТ «УКРТРАНСГАЗ» двічі оштрафовано на 826 тис. грн за неподання інформації на вимогу держуповноваженого АМКУ. Вимога надсилалась у зв'язку з проведенням

АМКУ дослідження ринків природного газу та стосувалась надання конфіденційної інформації.

Рішення АМКУ від 24.05.2018 № 269-р «Elver Company Limited» оштрафовано на 136 тис. грн за подання недостовірної інформації в заяві про надання дозволу на придбання частки в статутному капіталі ТОВ «Ренджи Тростянець», що забезпечує перевищення 50 відсотків голосів у вищому органі управління товариства. Зокрема, відповідач подав недостовірну інформацію про відносини контролю групи покупця.

Рекомендації адмінколегії КОТВ АМКУ
від 12.06.2018 №6-рк

Відділення АМКУ надало КП Яготинської місьради «Ритуал» обов'язкові до виконання рекомендації щодо припинення порушення, яке полягає у відмові в укладанні договору про надання ритуальних послуг з ФОП. Адже вступ на ринок ритуальних послуг нових суб'єктів господарювання посилює конкуренцію на відповідному ринку.

Рекомендації адмінколегії КОТВ АМКУ
від 10.06.2018 №5-рк

ТОВ «Скайпарк груп» рекомендовано припинити поширення інформації, що вводить в оману. Порушення полягає у повідомленні необмеженому колу потенційних покупців житла в ЖК «Park Land» про розміщення біля одного з будинків автостоянки (розраховану на велику кількість автомобілів), всупереч тому, що зазначена частина автостоянки знаходиться на земельній ділянці, що на праві власності належить іншій особі, яка дозволу на розміщення такої автостоянки не надавала.

Праця

Постанова ВС від 16.05.2018
по справі №756/5123/16-ц

Так як жодним НПА не викладено поняття та правової природи «виконуючий обов'язки», слід виходити із зазначеного визначення, яке за своєю суттю полягає у тому, що призначення особи на посаду тимчасово виконуючого

обов'язки, зумовлено певною необхідністю, що виникає у зв'язку з певними виробничими обставинами. А тому посилення звільненої особи на звільнення з надуманих підстав (виробнича необхідність) є безпідставним, оскільки таке звільнення може бути наслідком припинення обставин, які роботодавець вважав виробничою необхідністю (відсутність кандидатури на вільну посаду чи певні проблеми з погодженням такої кандидатури).

Ухвала ВС від 30.05.2018
по справі № 753/15556/15-ц

На розгляд Об'єднаної Палати КСУ у складі ВС передано справу про стягнення роботодавцем з працівника надміру сплачених коштів. Палата має встановити наявність/відсутність недобросовісних дій працівника у

випадку отримання ним вихідної допомоги при звільненні з подальшим поновленням на посаді (за результатом оскарження працівником такого звільнення в судовому порядку).

Постанова Правління Пенсійного фонду України
від 18.06.2018 №10-1

Пенсійний фонд та його територіальні відділення надаватимуть роботодавцям інформацію з Реєстру застрахованих осіб про застрахованих осіб (за їх згодою), які перебувають у трудових відносинах з цими страхувальниками (роботодавцями), за період перебування особи у трудових відносинах із страхувальником, а також відомості про страховий стаж цих застрахованих осіб, необхідні для призначення соціальних виплат.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Тимофій Бадіков, громадський діяч

Разом у реформу здоров'я: Програма комплексної підтримки лікарів первинної ланки

Початок реформи системи охорони здоров'я в Україні – це не лише сподівання на новий, гідний рівень медичних послуг – а й нові виклики для українських лікарів. Перш за все, це стосується лікарів первинної ланки: терапевтів, педіатрів, сімейних лікарів та головних лікарів.

Переважна більшість українських лікарів усвідомлює, що так як було, вже не буде. Однак багато хто до кінця не розуміє – що буде далі? Вони бояться змін. Лікарям, які опинилися «у відкритому океані реформи», потрібні плавзасоби. Таким плавзасобом стала «Програма комплексної підтримки лікарів первинної ланки», яку започаткували громадські організації «Батьки за вакцинацію» та «Платформа здоров'я» у співпраці з Бізнес-школою МІМ та за підтримки Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Співпраця на шляху до ефективних змін

Важливою умовою успішності реформи є наявність критичної маси людей, які успішно працюватимуть за новими правилами. Їх досвід наочно демонструватиме іншим що таке автономізація, як працюють лікарі-ФОП, та, взагалі, як це – замінити патерналістські підходи в роботі на управлінські. Ці люди, по суті, стають агентами змін, в яких навчаються та за якими тягнуться інші.

Однак, щоб агенти змін стали ким вони є, їм потрібно надати базову інформацію та навчити практично застосовувати навички.

Нещодавно Бізнес-школа МІМ-Київ та ГО «Платформа Здоров'я» підписали меморандум, яким започаткували співпрацю у напрямку підтримки процесу реформи охорони здоров'я в Україні. Першим кроком у цій співпраці став триденний тренінг-практикум в рамках «Програми комплексної підтримки лікарів первинної ланки», який відбувся на базі Бізнес-школи МІМ-Київ 7-9 червня 2018 року.

Бізнес-школа МІМ має досвід успішної програми навчання менеджменту в сфері

* Збережено стиль і граматику оригіналу

охорони здоров'я, яка діяла протягом трьох років, ще до початку реформи. Викладачі школи висловили готовність надати лікарям управлінську експертизу, навчити їх дивитися на свою роботу з інакшої перспективи. З іншого боку, громадські організації «Батьки за вакцинацію» та «Платформа здоров'я» сприяють тому, щоб лікарі отримували допомогу найкращих експертів з медичних питань.

Синергія управлінської та медичної експертизи створила поле для навчання агентів змін, які стануть рушійною силою нових якісних реформ в охороні здоров'я.

Від спільноти успішних лікарів – до ефективної реформи

7-9 червня 2018 року в Києві відбувся перший етап «Програми комплексної підтримки лікарів первинної ланки в Україні». До участі в ньому були відібрані та запрошені 30 активних лікарів первинки з міста Києва та агенти змін з регіонів, що вже володіють успішним досвідом.

Усі учасники знайшли відповіді на найактуальніші питання організації лікарської практики: якими повинні бути перші кроки лікаря первинки в нових умовах? Як та навщо лікарю ставати ФОП? Як створити свій імідж та комунікувати з пацієнтами? Як ефективно використовувати інформаційні технології? Як лікарю підвищити дохід?

Іншою ціллю тренінгу став відеозапис виступів експертів. На їх базі вже наприкінці червня запрацюють безкоштовні онлайн курси навчання для лікарів первинної ланки з усієї України. Кожен лікар зможе пройти курс та тестування, а за результатами – отримати експертну, фахову і громадську підтримку.

Навчальний курс буде поповнюватись по мірі надходження нових питань від лікарів. Наша мета – щоб до кінця 2018 року 10 000 лікарів первинки з усіх регіонів України пройшли онлайн навчання. Є й плани на осінь – спільно з Бізнес-школою МІМ-Київ підготувати навчальний курс ргеМВА для головних лікарів.

Важливим аспектом успішної лікарської практики в сучасних умовах є соціальні комунікації, відкритість та довіра один до одного лікарів та пацієнтів. Особливо

це стосується лікарів первинної ланки, яким, природньо, пацієнти мають довіряти найбільше. Навичкам соціальних комунікацій, у тому числі за допомогою сучасних онлайн сервісів, платформ та інструментів потрібно навчатися. Заради цього ми створили facebook-групу для учасників Програми, де лікарі зможуть обговорювати питання по темі, питати експертів, отримати інформаційну та консультативну підтримку.

Окрім того вже створена відкрита публічна група у Фейсбук (Лікар первинної ланки України – <https://www.facebook.com/groups/likarUA/>), мета якої зовнішні відкриті та публічні комунікації лікарів первинки з пацієнтами, адже для більшості громадян України, питання зваженого вибору або зміни лікаря первинної ланки буде важливим та актуальним ще досить тривалий час. Учасниками групи, в першу чергу, є всі активні та відкриті до співпраці лікарі первинної ланки України. Метою надання пацієнтам можливості пошуку та об'єктивного вибору свого лікаря та для підтримки соціальних комунікацій з пацієнтами України.

Партнером з питань соціальних комунікацій та використання інформаційних технологій у роботі лікаря став Портал для пацієнтів EuroMD.

Тренінг став внеском в ефективну роботу сімейних лікарів, терапевтів, педіатрів з усієї України в умовах реформи охорони здоров'я. Цей захід є поштовхом для створення спільноти лікарів, які хочуть якісних змін та здатні їх втілювати. Наявність спільноти дозволяє лікарю відчувати, що він не сам. Що йому їм є куди і до кого звернутися за підтримкою.

Приєднуйтеся до Програми комплексної підтримки лікарів первинної ланки за посиланням.

Я закликаю лікарів ставати агентами змін заради того, щоб ви та ваші колеги ефективно працювали в гідних та комфортних умовах заради формування здорового світогляду українців.

Давайте разом робити реформу якісною, а систему охорони здоров'я ефективною і доступною для всіх (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5b21360997877/>). – 2018. – 13.06).

Блог на сайті «Українська правда»**Про автора:** Тимофій Бадіков, громадський діяч***Українська трансплантологія: закон і реальність***

Трансплантологія – медична галузь, довкола якої в Україні точаться гарячі дискусії. Для пересічного українця трансплантація має швидше негативне забарвлення. Над таким іміджем «добре попрацювали» вітчизняні ЗМІ та влада, яка усі роки незалежності просто не займалась цим питанням.

І от, нарешті, 17 травня цього року Верховна Рада України ухвалює законопроект 2386а-1 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини». «За» проголосували 255 народних депутатів.

Суть закону

Давайте коротко ознайомимося з основними положеннями ухваленого закону.

- Закон передбачає впровадження «презумпції незгоди». Це означає, що людина за життя має дати свою згоду на використання власних органів, тканин та клітин після її смерті. Якщо ж немає жодного волевиявлення за життя, то можлива письмова згода близьких родичів загиблого.

- Закон забороняє купівлю-продаж людських анатомічних матеріалів.

- За законом трансплантація органів в Україні буде безкоштовною. На проведення трансплантації використовуються гроші з державного бюджету та інших джерел, що не заборонені законами України. Платною буде тільки трансплантація гемопоетичних стовбурових клітин.

- Донорами не можуть стати загиблі у зоні АТО, діти-сироти, невпізнані особи, а також в'язні, іноземці та особи з певними захворюваннями.

- Згідно закону створюється мережа трансплант-координаторів. Планується введення в дію Єдиної державної інформаційної системи, де буде інформація про реципієнтів, потенційних донорів, лікарів та медичних

закладів, де проводитиметься трансплантація органів.

Чи в законі справа?

Ухвалення цього закону, безумовно, є кроком вперед для вітчизняної трансплантології, зокрема трупного донорства. Багато експертів вже заговорили про те, що зовсім скоро цей закон дозволить задовольнити усі потреби українців у трансплантації. Та чи в законі проблема?!

Якщо подивитися на мапу Європи, то ми знайдемо чимало країн з високим рівнем трансплантологічної медицини, але з різними законодавчими нормами. Наприклад, в Бельгії діє «презумпція згоди», а в Німеччині – «презумпція незгоди», але обидві країни з точки зору трансплантології є зразковими.

Насправді проблеми вітчизняної трансплантології не в законодавчій площині. Нам постійно говорять про недолугі закони, але мало хто розповідає про реальні проблеми цієї галузі. Фахівців у галузі трансплантології мало турбують закони, натомість вони як один говорять про такі складнощі:

- Проблеми з діагностикою смерті мозку. В нашій країні всього 3% реанімаційних відділень мають достатній рівень оснащення та медикаментів. Переважна більшість медзакладів просто не має можливості провести діагностику смерті мозку. Просто у відділеннях інтенсивної терапії немає потрібних для цього газоаналізаторів та доплерів. А тепер давайте подумаймо, яким чином новий закон допоможе виправити ситуацію з реанімаційними відділеннями і браком потрібної апаратури та препаратів? Що заважало нашим численним урядам порушити ці питання? На жаль, але факт ухвалення закону нічого не змінить, допоки ми не проведемо кропітку роботу над приведенням стандартів вітчизняної медицини до світових.

- Реєстри донорів та реципієнтів. Згідно із законом до жовтня 2018 в Україні має запрацювати Координаційний центр трансплантації, де будуть формувати реєстри. Ви здивуєтеся, але такий центр у нашій країні «працює» вже 20 років. Є штат, зарплати, відповідне державне фінансування, але

фактичного реєстру немає! Сьогодні роботу співробітників Центру виконують волонтери, і вони вже створили реєстр на більше ніж 500 пацієнтів, але без належного фінансування і централізованої системи нічого не вдасться зробити. Чи вдасться профільному міністерству створити реєстри, адже це вкрай важливе завдання для розвитку трансплантології у нашій країні? Державі надважливо знати точну кількість реципієнтів та потенційних донорів. Допоки роботи у цьому напрямку немає, і невідомо, чи будуть у нас реєстри до жовтня місяця, як це прописано в законі.

Трансплант-координатори, яких нам бракує

Ні про яку трансплантацію не може бути і мови без трансплант-координатора. У такого фахівця безліч функцій, а саме:

- виявлення потенційних донорів;
- встановлення наявності у системі інформації про надану потенційним донором згоду або незгоду на посмертне донорство;
- отримання згоди на посмертне донорство;
- забезпечення оперативного обміну інформацією між суб'єктами трансплантації;
- взаємодія з центральними органами виконавчої влади;
- організація вилучення, перевезення та зберігання анатомічних матеріалів;
- інші зобов'язання.

Діяльність трансплант-координатора регламентована статтею 10 прийнятого закону. Виникає логічне питання – а чи є у нашій країні трансплант-координатори? Вони є, але їхня кількість мізерна. Нам потрібно якнайшвидше створити таку спеціальність в Україні та навчити лікарів цієї складної роботи. Чи чув хтось про відповідні освітні програми? Як ми збираємося відроджувати трансплантологію в Україні (а колись ми були світовими лідерами у цьому напрямку) без фахових трансплант-координаторів?!

Ще одним важливим аспектом для розвитку трансплантології в Україні є правильна комунікація з родичами загиблого. В Європі існує правило, що без розмови згоду на використання органів загиблого дає не більше 50% родичів, а якщо з ними проведе бесіду фаховий спеціаліст, то цей показник зростає до 70-90%.

Ви будете здивовані, але і в Запоріжжі (де роблять трупну трансплантацію) цей показник також сягає до 90%. Ми консультувалися із запорізькими фахівцями з трансплантології, які запевнили нас, що у українців немає ніякого «антитрансплантаційного» менталітету. Тут вкрай важливо говорити з родичами загиблого і вміти підібрати правильні слова, а це вміє далеко не кожен лікар. Навчати тому ремеслу потрібно тих лікарів, які безпосередньо контактують із загиблим, тобто це реаніматологи, а не трансплантологи. Задача трансплантолога – хірургічна операція, а іншими питаннями мають опікуватися інші фахівці.

Тільки системний підхід

Які б ми не приймали закони, але без системної злагодженої роботи ми ніколи не зможемо досягти успіхів у трансплантології. Цим питанням має опікуватися не лише Міністерство охорони здоров'я, а й поліція, МЧС, пожежна служба, прокуратура, тощо. У кожного мають бути чіткі інструкції як діяти в разі тої чи іншої ситуації. Як безпечно і максимально швидко доставити анатомічні матеріали у потрібне місце? Можливо, для цього потрібно створити додаткові мобільні групи, залучити до цього процесу нових співробітників; створити спеціалізовані центри із навчання усім необхідним навичкам, тощо. Багато хто бачив, наприклад, як проходить процес доставки органів у Індії. Майже вільні дороги, декілька карет швидкої та щільна охорона. Якщо раптом по дорозі зламається один автомобіль, то його змінює другий якщо і той виходить зі строю, то є третій автомобіль. Тобто, без варіантів, але орган буде доставлений до клініки.

Допоки, на жаль, системної роботи з цього питання у нас не видно. Можна зробити невтішний прогноз того, як, скажімо, профільний комітет буде знову вести палку боротьбу з Міністерством, звинувачуючи урядовців у бездіяльності, і це буде чергова поразка нас усіх. Адже поки політичні групи сваряться і намагаються відібрати найбільший шматок пирога, тисячі українці стоять у «чергах смерті» за донорськими органами. Одиницям вдається потрапити на лікування за кордон, а

решта наших співгромадян приречені на важку смерть від нашої бездіяльності.

Я як громадський діяч, разом з командою ГО «Платформа здоров'я» робимо все від нас залежне аби повернути проблему трансплантології в Україні у правильне русло. Маємо вирішувати реальні проблеми, і якщо прийнятий закон дійсно стане поштовхом до цього, то ми це будемо тільки підтримувати (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5b277e9d68c7a/>). – 2018. – 18.07).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Наталія Богацька, голова Одеського апеляційного господарського суду

Питання сплати судового збору за оскарження рішень судів щодо дій органів ДВС

Велика Палата ВС висловила правову позицію з питань сплати судового збору за подання апеляційних та касаційних скарг.

Огляд судової практики з питань сплати судового збору за оскарження судових рішень, ухвалених за результатами розгляду скарг на дії органів ДВС.

Правові засади справляння судового збору регулюються спеціальним законодавством, в свою чергу процесуальне законодавство закріплює особливості судових витрат по справі, які складаються з судового збору, та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Останнім часом дискусійним серед правничої спільноти було питання сплати судового збору за оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців.

Зокрема набули поширення у судовій практиці випадки подання апеляційних скарг на ухвали суду першої інстанції, прийняті за результатами розгляду скарг на рішення, дії (бездіяльність) органів ДВС щодо виконання судових рішень без сплати судового збору.

Такі дії учасників справ зумовлені наявністю правової позиції Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду з окресленого питання.

Так, у справах №565/256/15-ц (постанова від 18.01.2018) та №589/6044/2013 (постанова

від 14.02.2018) Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду дійшов висновку, що не підлягає сплаті судовий збір за подання апеляційної скарги у справах за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС.

Відповідний висновок мотивовано тим, що ні розділом VII ЦПК України, ні ч.1 ст.3 Закону України «Про судовий збір» не передбачено необхідність сплати судового збору за подання скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, а тому судовий збір за подання такої скарги не сплачується. При цьому суд послався на те, що провадження стосовно виконання судових рішень є завершальною й невід'ємною частиною (стадією) судового провадження в конкретній справі, в якій провадження за скаргою не відкривається, а за подання позовної заяви вже сплачено відповідний судовий збір.

Поряд з цим мала місце і протилежна правова позиція.

Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду, розглядаючи відповідне питання у справі №915/955/15, зазначив, що п.п.7 п.2 ч.2 ст.4 Закону України «Про судовий збір» визначено ставку судового збору з апеляційної і касаційної скарг на ухвалу господарського суду, у розмірі однієї мінімальної заробітної плати. Таким чином, зазначене положення стосується подання апеляційних і касаційних скарг на будь-які ухвали господарського суду, які підлягають оскарженню, незалежно від того, чи передбачено Законом справляння судового збору за подання тих заяв, за результатами розгляду яких виносяться відповідні ухвали.

Касаційний господарський суд у складі ВС дійшов висновку про необхідність відступити від висновку щодо застосування статей 3, 4 Закону України «Про судовий збір» у подібних правовідносинах, викладеному у постанові Касаційного цивільного суду у складі ВС від 18.01.2018 у справі №565/256/15-ц, а тому, керуючись ч.3 ст.302 ГПК України, своєю ухвалою від 15.03.2018 передав справу №915/955/15 на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

Наразі, є остаточною правова позиція Великої Палати Верховного Суду щодо сплати судового збору при оскарженні ухвал, прийнятих судом за результатами розгляду скарг на рішення, дії (бездіяльність) органів ДВС щодо виконання судових рішень.

Так, у постанові від 29.05.2018 у справі №915/955/15 Велика Палата Верховного Суду зазначила, що за подання апеляційних та касаційних скарг на ухвали, винесені за результатами розгляду скарг щодо оскарження рішень, дій (бездіяльності) органів ДВС, сплачується судовий збір.

Дана правова позиція Великої Палати Верховного Суду обґрунтована тим, що підпунктом 7 пункту 2 частини другої статті 4 Закону №3674-VI (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) визначено ставку судового збору з апеляційної і касаційної скарг на ухвалу господарського суду у розмірі одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Зазначене положення стосується подання апеляційних і касаційних скарг на всі без винятку ухвали господарського суду, які підлягають оскарженню, незалежно від того, чи передбачено Законом № 3674-VI справляння судового збору за подання тих заяв, за результатами розгляду яких виносяться відповідні ухвали.

Таким чином, при апеляційному та касаційному оскарженні судових рішень, прийнятих за результатами розгляду скарг на рішення, дії (бездіяльність) органів ДВС, має бути сплачений судовий збір у розмірі, визначеному Законом України «Про судовий збір», при цьому несплата судового збору має наслідком залишення апеляційної або касаційної скарги без руху (<https://sud.ua/ru/news/blog/119820-pitannya-splati-sudovogo-zboru-za-oskarzhennya-rishen-sudiv-schodo-diy-organiv-dvs>). – 2018. – 12.06).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Святослав Пограничний, доктор філософії в сфері права

Антикорсуд: українська версія

Что подходит Ботсване, может не подойти Украине

Украина – далеко не первая страна, где создается специализированный суд для рассмотрения дел коррупционеров. Это означает, что наше государство может учесть все недостатки, которые помешали эффективной работе антикоррупционных судов в других странах. Однако мировая практика показывает, что единый стандарт в данной сфере отсутствует.

В разное время антикоррупционные суды были созданы (или же было законодательно предусмотрено их создание) в Афганистане, Бангладеш, Ботсване, Болгарии, Бурунди, Камеруне, Хорватии, Индонезии, Кении, Малайзии, Мексике, Непале, Пакистане, Палестине, Филиппинах, Сенегале, Словакии, Танзании, Таиланде и Уганде. В частности, в Мексике это было сделано в 2015 г. с помощью изменений в конституцию, согласно которым суд представлял собой специализированную антикоррупционную палату в Федеральном административном суде. В Танзании такой суд приобрел форму подразделения Высшего суда по рассмотрению экономических, коррупционных и организованных преступлений. В Ботсване специализированный суд по рассмотрению дел о коррупции был создан как подразделение Высшего суда, однако он являлся лишь апелляционной инстанцией. По первой же инстанции такие дела рассматривались судом магистратов.

В мире есть и примеры, когда вместо специального суда создают специальную процедуру, которая способствует оперативному рассмотрению коррупционных дел в обычном суде. В частности, такая практика есть в Папуа Новой Гвинее.

В Украине же будет создан отдельный Высший антикоррупционный суд. При этом данный суд будет рассматривать дела как по первой инстанции, так и в качестве апелляции – для этого будет создана апелляционная палата в его составе. В отличие от многих других стран, где судьи антикорсудов являются судьями обычных судов (например, в Сенегале судьи Суда для борьбы с незаконным обогащением могут продолжать работать в своих судах даже после назначения), судьи Высшего антикорсуда

Украины будут отобраны по специальной процедуре при участии международных экспертов.

Даже эти отличия указывают на то, что в Украине по сравнению с другими странами будут созданы гораздо более жесткие условия отбора и формирования нового суда.

Как известно, основные причины создания Антикоррупционного суда – потребность в более эффективном и быстром рассмотрении коррупционных дел и необходимость подать сигнал международному сообществу, что Украина делает все возможное для борьбы с коррупцией. Впрочем, эксперты отмечают, что суд не может являться панацеей от системной и укоренившейся проблемы, ведь он – лишь звено системы антикоррупционных органов. В мировой практике работы таких судов часто случается, что из-за промахов прокуратуры или по другим причинам рассмотрение дел значительно затягивается. Также в мире столкнулись с чрезмерной нагрузкой, отсутствием финансовой поддержки в ходе формирования судов, недостатками в вопросе квалификации кадров и обучения судей.

Поэтому принятие закона еще не означает успех в борьбе с коррупцией. Это лишь первый шаг, а результат будет зависеть от каждого звена (<https://sud.ua/ru/news/blog/120133-antikorsud-ukrainskaya-versiya-48536b>). – 2018. – 18.06).

Блог на сайті «Ракурс.ua»

Про автора: Богдан Пошва

Верховенство права в Украине: быть или не быть Точка зрения

Порядок реорганизации или ликвидации Верховного суда Украины должен быть определен самой Конституцией

Дни этого месяца неустанно приближают нас к празднованию 28 июня – Дня Конституции, то есть к тому моменту, когда 22 года назад Верховная Рада от имени украинского народа, который является единственным источником власти, приняла Основной Закон Украины – ее Конституцию.

По своей юридической природе Конституция является актом учредительной власти, принадлежащей народу, в котором выражена его суверенная воля: будущее народа и каждого человека в этом государстве будет зависеть от утверждения принципа верховенства права.

По поводу гарантий верховенства права народа и его суверенной воли осуществлять государственную власть на основе разделения на законодательную, исполнительную и судебную Конституционный суд Украины (КСУ) официально разъяснил во многих решениях, в частности, от 5 октября 2005 года №6/2005 (дело об осуществлении власти народом), от 3 октября 1997 года №4-зп (дело о вступлении в силу Конституции Украины), от 26 июня 2008 года №13-рп/2008 (дело о полномочиях Конституционного суда), от 23 декабря 1997 года №7-зп (дело о Счетной палате), от 30 октября 1997 года №5-зп (дело К. Г. Устименко).

Фундаментальным аспектом верховенства права, определенного в ч. 2 ст. 8 Конституции, является то, что Конституция Украины имеет высшую юридическую силу. Законы и другие нормативно-правовые акты принимаются на основе Конституции Украины и должны соответствовать ей.

Верховенству права – этому краеугольному камню отечественной Конституции – посвятили свои труды украинские ученые С. Головатый, В. Городовенко, Н. Козюбра, В. Лемак, Н. Онищенко, П. Рабинович, М. Савчин, С. Шевчук и многие другие. Они открыли украинской юридической общественности многих мировых теоретиков и практиков верховенства права – отцов-основателей Конституции США Т. Джефферсона, Дж. Мэдисона, А. Гамильтона, Д. Джея, а также председателя Верховного суда Израиля в отставке А. Барака и других, кто предоставляет нам возможность переосмыслить судебную реформу в Украине через опыт утверждения верховенства права этими странами.

Отстаивая принцип разделения властей как способ утверждения верховенства права для всего американского народа, авторы Конституции США создали такую систему

государственной власти, когда каждый из органов власти, созданный Основным Законом, имеет конституционный контроль над другими. Только так достигается баланс сдержек и противовесов в органах власти и гарантии от ее узурпации друг другом или ее должностными лицами.

Соблюдение приведенного принципа разделения властей, о котором идет речь в ст. 5 и 6 Конституции Украины и упомянутых решениях КСУ, гарантирует утверждение права всех и каждого.

В нашей стране конституционный контроль в части соответствия Конституции законов Украины, который в США принадлежит Верховному суду, осуществляет КСУ, деятельность которого также основывается на принципах верховенства права. Однако вот уже два года (со 2 июня 2016 года) вместо утверждения верховенства права в Украине существует коллизия, когда принятый закон №1402-VIII «О судеустройстве и статусе судей» более чем в десяти случаях прямо противоречит статьям Конституции Украины, изменения в которую внесены законом №1401-VIII «О внесении изменений в Конституцию Украины (относительно правосудия)», одновременно вступившим в силу с 30 сентября 2016 года.

Верховный суд США, 2017 год. Фото: Franz Jantzen / Supreme Court of the United States

Беспрецедентность судебной реформы в Украине обозначена не только количеством нарушенных статей Основного Закона законом №1402-VIII, но и попыткой сломать конституционный принцип верховенства права для всего народа и каждого человека, гарантированный ст. 8 Конституции Украины, что закон №1402-VIII уже может Конституции не соответствовать.

Ожидание решения КСУ по конституционному представлению Верховного суда Украины (ВСУ) о соответствии закона №1402-VIII требованиям Конституции Украины дает возможность продолжить обмен мнениями с теми сторонникам верховенства права, которые твердо верят в его утверждение в Украине. Отмечая в представлении

прямое несоответствие Конституции закона №1402-VIII, ВСУ учитывал также и право конституционного контроля самого КСУ, определенное им в решении от 26 июня 2008 года №13-рп/2008 (дело о полномочиях Конституционного суда Украины). Поводом для этого стало ограничение полномочий КСУ законом «О Конституционном суде Украины», что, по мнению авторов обращения – народных депутатов Украины, – породило «опасный прецедент внеконституционного вмешательства» законодательной власти в деятельность власти судебной.

Авторы обращения считали, что Верховная Рада, принимая закон в такой редакции, действовала вопреки требованиям Конституции и закона «О Конституционном суде Украины», чем пыталась повлиять на деятельность судей, то есть нарушила ч. 2 ст. 126 Конституции, согласно которой влияние на судей любым способом запрещается. Дело в том, что для внесения изменений в Конституцию сама Конституция требует, чтобы соответствующий законопроект был рассмотрен Верховной Радой при наличии заключения КСУ относительно соответствия требованиям ст. 157 и 158 настоящей Конституции. Таким образом, парламент может принять закон, которым изменит Конституцию.

Таким способом КСУ осуществляет предварительный (превентивный) контроль за содержанием законопроекта о внесении изменений в Конституцию Украины до его принятия Верховной Радой (на стадии подготовки законопроекта к рассмотрению). В то же время парламент, принимая закон о внесении изменений в Конституцию после заключения КСУ, может отойти от него, что случилось и с законом «О Конституционном суде Украины», а 2 июня 2016 года также и с законом №1402-VIII о создании и статусе такого конституционного органа, как Верховный суд.

Решением от 26 июня 2008 года №13-рп/2008 КСУ признал неконституционными отдельные положения принятого закона и ввел конституционный контроль относительно закона о внесении изменений в Конституцию Украины после вступления его в силу,

поскольку отсутствие судебного контроля за процедурой его рассмотрения и принятия, определенной в разделе XIII Конституции, могло повлечь ограничение или отмену прав и свобод человека и гражданина или изменение конституционного строя способом, не предусмотренным Основным Законом.

Хотя статус Верховного суда как конституционного органа после принятия закона №1401-VIII по сравнению с законопроектом не изменился, однако в соответствии с законом №1402-VIII был создан Верховный суд, который не создавался изменениями в Конституцию Украины.

Не буду перечислять всех последствий слома конституционного принципа верховенства права, гарантированного ст. 8 Конституции Украины, обычным законом, поскольку они указаны в решении КСУ от 26 июня 2008 года №13-рп/2008. Однако если такую подмену конституционной гарантии не исправить, то законом может быть создан еще один Кабинет министров, Счетная палата, Конституционный суд или любой другой конституционный орган.

Законы №1401-VIII и №1402-VIII: украинская версия – быть и не быть

Только так коротко можно объяснить содержание судебной реформы, сравнивая изменения в Конституцию в части правосудия, принятые законом №1401-VIII, утверждающим верховенство права, с изменениями в закон «О судоустройстве и статусе судей», внесенными законом №1402-VIII, которые вступили в силу одновременно с 30 сентября 2016 года и отменяют его.

Верховный суд как конституционный орган является судом кассационной инстанции (переименованный изменениями в Конституцию Украины с исторического названия «Верховный суд Украины»), создан с 30 сентября 2016 года, то есть со дня вступления в силу закона №1401-VIII. На таких изменениях настаивал президент Украины как субъект законодательной инициативы в п. 3.9 Пояснительной записки к законопроекту, в частности, что высшим судом в системе судоустройства Украины является Верховный суд. Поскольку этот суд является единственным

высшим судом в системе судоустройства Украины, а все суды являются судами Украины, предложено сменить название этого суда с «Верховный суд Украины» на «Верховный суд».

Указанные изменения в раздел VIII «Правосудие» и, в частности, в ст. 125 Конституции о смене названия «Верховный суд Украины» на «Верховный суд» полностью соответствуют заключению Конституционного суда от 20 января 2016 года №1-в/2016 по делу по обращению Верховной Рады о соответствии законопроекта о внесении изменений в Конституцию в части правосудия требованиям ст. 157 и 158 Основного Закона о конституционности таких изменений.

В изменениях в Конституцию в части правосудия речь шла только о смене названия Верховного суда Украины как высшего суда в системе судоустройства Украины на Верховный суд, однако о его реорганизации или ликвидации, или создании нового высшего суда в системе судоустройства речь не шла. Оставление таким образом конституционного статуса Верховного суда Украины без изменения, а только с измененным названием – Верховный суд – соответствует практике Европейского суда по правам человека по делу «Бака против Венгрии» (Baka v. Hungary) от 23 июня 2016 года, где рассматривался вопрос смены названия «Верховный суд Венгрии» на историческое название «Курия». Механическая смена названия высшего суда в системе судоустройства с точки зрения Европейского суда по правам человека по упомянутому делу не дает оснований для его реорганизации или ликвидации.

Порядок реорганизации или ликвидации Верховного суда Украины, как, например, любого конституционного органа – Верховной Рады или Кабинета министров – должен быть определен самой Конституцией. При отсутствии соответствующих изменений в Конституцию невозможно прийти к иному выводу, чем тот, что Верховный суд Украины продолжает функционировать под названием «Верховный суд» с 30 сентября 2016 года, судьям которого лишь необходимо выполнить

требования закона №1401-VIII. Такой вывод следует из природы самой Конституции, поскольку любой конституционный орган создается только принятием Конституции или изменениями к ней и вступает в силу с этими изменениями.

Если внесенные законом №1401-VIII изменения в части правосудия вступили в силу с 30 сентября 2016 года, что является днем создания Верховного суда, то разделом XII «Заключительные и переходные положения» закона №1402-VIII начало работы созданного этим законом Верховного суда определено способом, отличным от предусмотренного изменениями в Конституцию Украины.

Так, согласно п. 4 раздела XII «Заключительные и переходные положения» закона №1402-VIII Верховный суд создается в течение шести месяцев со дня вступления в силу данного закона, то есть не позднее 30 мая 2017 года; согласно п. 8 указанного раздела – день начала работы Верховного суда определяется решением его Пленума, публикуемым на веб-портале судебной власти и в газете «Голос Украины»; п. 9 этого раздела определяет, что Верховный суд начинает работу при условии назначения не менее 65 судей Верховного суда по результатам конкурса, проведенного в соответствии с этим законом.

Несмотря на определенный законом №1402-VIII срок начала деятельности Верховного суда, созданного не изменениями в Конституцию Украины, а законом №1402, – не позднее 30 мая 2017 года, – он начал ее только с 15 декабря 2017 года.

Новый Верховный суд. Слева направо: заместитель председателя ВС Богдан Львов, председатель ВС Валентина Данишевская, секретарь БП ВС Всеволод Князев. Фото: [facebook.com/supremecourt.ua](https://www.facebook.com/supremecourt.ua)

КСУ уже рассматривал неоднозначность применения положений Конституции относительно момента ее вступления в силу и законов Украины в решении от 3 октября 1997 года №4-зп (дело о вступлении в силу Конституции Украины). В частности, КСУ определил, что «конкретная сфера общественных отношений не может быть одновременно урегулирована

однопредметными нормативными правовыми актами одинаковой силы, которые по содержанию противоречат друг другу» (п. 3 указанного решения), то есть Конституцией и законом.

Приведенное решение КСУ не дает оснований для других выводов, чем тот, что созданный изменениями в Конституцию «Верховный суд», которым был Верховный суд Украины, начал свою деятельность с 30 сентября 2016 года, а Верховный суд, созданный законом №1402-VIII с 15 декабря 2017 года, не является конституционным органом.

Не менее абсурдно звучат объяснения, что созданный законом №1402-VIII высший суд в системе судостроительства Украины является не чем иным, как объединением Верховного суда Украины с высшими специализированными судами. Законом №1401-VIII высшие специализированные суды были ликвидированы с 30 сентября 2016 года, а создание кассационных судов изменениями в Конституцию в части правосудия не предусмотрено, и поэтому непонятно, как объединять несуществующие органы под названием «Верховный суд».

Таким образом, созданный законом №1402-VIII государственный орган под названием «Верховный суд» в составе Большой палаты, кассационных административного, хозяйственного, уголовного, гражданского судов ничего общего с конституционным органом – Верховным судом Украины – не имеет.

Решением Высшей квалификационной комиссии судей Украины от 7 ноября 2016 года №145/зп-16 с изменениями, внесенными 15 ноября 2016 года (№152/зп-16), конкурс на должности судей Верховного суда не объявлялся и не проводился, а только на должности судей названных кассационных судов. Законом №1401-VIII внесены изменения в ст. 128 Конституции Украины, согласно которой назначение на должность судьи осуществляется президентом Украины по представлению Высшего совета правосудия в порядке, установленном законом. Указом

президента по представлению Высшего совета правосудия победители этого конкурса были назначены на должности судей в указанных в ст. 45 закона №1402-VIII кассационных судах как юридических лицах.

Конкурс на должности судей Большой палаты Верховного суда тоже не объявлялся и не проводился, а избрание их собранием судей кассационных судов из числа судей этих кассационных судов прямо противоречит ст. 128 Конституции. Судья, избранный в Большую палату (а также председатель Верховного суда), не осуществляет правосудие в соответствующем кассационном суде. Полномочия Большой палаты Верховного суда подтверждают ее организационную и процессуальную самостоятельность как отдельного судебного органа, функционирующего параллельно с отдельными кассационными судами.

Ст. 45 закона №1402-VIII предусматривает только освобождение от должности судьи Большой палаты ВС и прекращение его полномочий вследствие истечения срока, на который судья избран в Большую палату. Отсутствие в законе №1402-VIII положения, которое бы давало основания судье Большой палаты ВС после прекращения его полномочий восстановиться в должности судьи соответствующего кассационного суда, дополнительно подтверждают особый статус этого судебного органа.

Процессуальные полномочия Большой палаты Верховного суда, определенные законом от 3 октября 2017 года №2147-VIII «О внесении изменений в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины, Гражданский процессуальный кодекс Украины, Кодекс административного судопроизводства Украины и другие законодательные акты», предусматривают право сделать вывод о том, как должна применяться норма права, с применением которой не согласилась коллегия судей, палата, объединенная палата соответствующего кассационного суда.

Фактически несоответствие процедуры назначения судей Большой палаты Верховного суда положениям ст. 128 Конституции Украины

подтверждается правовыми позициями КСУ в упоминавшемся решении от 26 июня 2008 года №13-рп/2008 (дело о полномочиях Конституционного суда), согласно которому перераспределение конституционной компетенции возможно только путем внесения изменений в Основной Закон, а исключения из конституционных норм устанавливаются самой Конституцией, а не другими нормативными актами (решение от 30 октября 1997 года №5-зп по делу К. Г. Устименко), которым является закон №1402-VIII.

Перечень оснований признания неконституционным Верховного суда, созданного законом №1402-VIII, КСУ может продолжить исходя из решения от 23 декабря 1997 года №7-зп (дело о Счетной палате), в котором он решил, что «Конституция Украины имеет высшую юридическую силу (ч. 2 ст. 8 Конституции Украины), а верховенство конституционных норм распространяется на все сферы государственной деятельности, в том числе и на законотворческий процесс. Верховная Рада Украины, принимая законы, не имеет права допускать несоответствий относительно любых положений, прямо закрепленных в Конституции Украины» (подпункт 3 п. 1 указанного решения). Но ведь в законе №1402-VIII допустили.

Ст. 125 Конституции Украины в редакции закона №1401-VIII определено, что Верховный суд является высшим судом в системе судостроительства Украины. Эта же конституционная норма – ст. 125 Конституции Украины – по аналогии со ст. 75, 113 Конституции не содержит в определении названия и статуса Верховного суда как единственного судебного органа, структурных подразделений с отдельным названием «кассационный суд» и «Большая палата Верховного суда», которые являются самостоятельными судебными органами и одновременно с Верховным судом действуют от его имени, осуществляя кассационные полномочия.

Подобную практику КСУ признал неконституционной еще в решении от 23 декабря 1997 года №7-зп (дело о Счетной палате), когда Верховная Рада наделила

своими полномочиями созданную ею Счетную палату в части парламентского финансово-экономического контроля, что по сути «означало бы перераспределение конституционной компетенции путем принятия закона, а возможно только путем внесения изменений в Конституцию Украины», что имело повторение при принятии закона №1402-VIII.

Кроме того, в этом решении КСУ предостерег законодателя, что «делегирование конституционных полномочий, которыми наделена Верховная Рада Украины, Счетной палате – органу, созданному законом, является неконституционным, поскольку делегирование этих полномочий другому органу Конституция Украины не предусматривает».

Точно так же парламент не может делегировать конституционные полномочия Верховного суда как высшего суда в системе судостроительства Украины другим судам: Большой палате Верховного суда, Кассационному административному суду, Кассационному хозяйственному суду, Кассационному уголовному суду, Кассационному гражданскому суду, поскольку это противоречит ч. 3 ст. 125 Конституции Украины.

Подтверждение неконституционности полномочий Верховного суда, созданного законом №1402-VIII, осуществлять правосудие от имени конституционного органа – Верховного суда, созданного законом №1401-VIII, – содержится в ст. 129 Конституции, что «судопроизводство осуществляется судьей единолично, коллегией судей или судом присяжных», осуществляется Верховным судом как единственным высшим судом в системе судостроительства Украины (ст. 125 Конституции Украины), но не палатой, объединенной палатой кассационного суда или Большой палатой Верховного суда.

Как тогда назвать борьбу с коррупцией, если решение создаваемого Высшего антикоррупционного суда Украины будет оспариваться в кассационном порядке в Большую палату Верховного суда – орган неконституционный? Деятельность любого неконституционного органа не только запрещена, но и уголовно наказуема.

Таким образом, созданный изменениями в Конституцию Верховный суд должен действовать исключительно в формах, определенных ст. 129 Основного Закона, как и любой другой конституционный орган – Верховная Рада, Кабинет министров, – и только так сможет утверждать верховенство права (<http://racurs.ua/1979-verhovenstvo-prava-v-ukraine-byt-ili-ne-byt-vot-vopros>). – 2018. – 11.06).

Блог на сайті «Ракурс.ua»

Про автора: Богдан Пошва

Верховенство права в Украине: быть или не быть. Часть 2 Точка зрения

Острый общественный кризис, в т. ч. верховенства права, который возник в 2013 году и привел к Революции достоинства, также был следствием непрофессионализма судей, определявших по странному стечению обстоятельств содержание судебной реформы 2016-го

Первую часть статьи читайте по ссылке.

В законе «О Высшем антикоррупционном суде» отдельно предусмотрено требование о принятии еще одного закона – о создании этого суда, иначе процедура его формирования и будущая деятельность сразу будут противоречить ст. 125 Конституции Украины. Процедура соблюдения верховенства права предусмотрена в ст. 125 раздела VIII «Правосудие» Основного Закона, а именно: суд создается, реорганизуется и ликвидируется законом, проект которого вносит в Верховную Раду президент Украины после консультаций с Высшим советом правосудия.

До 31 декабря 2017 года пп. 6 п. 16-1 раздела XV «Переходные положения» Конституции предоставлял право создавать, реорганизовывать и ликвидировать суды президенту Украины, который, реализуя конституционные полномочия, своим указом от 29 сентября 2017 года №299/2017 создал Высший суд по вопросам интеллектуальной собственности.

Спросите, почему нет указа президента о создании Верховного суда на основании закона

№1402-VIII «О судеустройстве и статусе судей»? Ответ на удивление прост: президент не мог действовать вопреки закону №1401-VIII «О внесении изменений в Конституцию Украины (относительно правосудия)», поскольку он инициировал только смену названия действующего суда – с «Верховный суд Украины» на «Верховный суд». А потому другого Верховного суда он не создавал.

Оставляя место для реализации Конституционным судом Украины своих полномочий в части конституционного контроля за соответствием Конституции требований закона №1402-VIII относительно созданного Верховного суда, не могу не отметить, что 10 апреля 2018 года КСУ открыл производство по конституционному представлению 54 народных депутатов Украины о конституционности п. 4 параграфа 2 Заключительных положений раздела IV закона «О внесении изменений в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины, Гражданский процессуальный кодекс Украины, Кодекс административного судопроизводства Украины и другие законодательные акты» №2147-VIII, то есть и в отношении тех процессуальных изменений, которыми были, по моему убеждению, неконституционным способом прекращены полномочия Верховного суда Украины (или установленного изменениями в Конституцию – Верховного суда) и начата деятельность нового Верховного суда, созданного не изменениями в Конституцию, а законом №1402-VIII.

Основанием для проверки этого закона №2147-VIII на конституционность является несоответствие его ст. 21, 24, 58, 63, 84 Конституции Украины, поскольку рассмотрение проекта и принятие его Верховной Радой состоялось с нарушением установленной Основным Законом процедуры. Не ставлю целью дать исчерпывающий анализ обоснованности этого представления, но не видеть его достаточности для установления нарушений указанных статей Конституции невозможно.

В частности, как можно сделать вывод о конституционности ч. 3 ст. 320 Хозяйственного процессуального кодекса Украины в редакции

закона №2147-VIII относительно оснований пересмотра судебных решений в связи с исключительными обстоятельствами и восстановить нарушенное, возьмем для примера, право собственности в случае установления КСУ неконституционности закона, другого правового акта или их отдельного положения, примененного (не примененного) судом при решении дела, если решение суда не выполнено? Следовательно, решение КСУ о неконституционности закона в случае исполнения решения суда не защищает конституционное право собственности. Так о каких гарантиях соблюдения принципа верховенства права идет речь в таких процессуальных нормах?

Возьмем, например, процедуру пересмотра дела по исключительным обстоятельствам во всех юрисдикциях на основании установления международным судебным учреждением, юрисдикция которого признана Украиной, нарушения международных обязательств при решении дела судом, введенную законом №2147-VIII. Законодатель в ч. 3 ст. 459 УПК, ч. 3 ст. 320 ХПК, ч. 3 ст. 423 ГПК, ч. 5 ст. 361 КАС предусматривает основание пересмотра судебных решений – установление нарушений международных обязательств государства в этом деле. То есть хочешь пересмотреть незаконное судебное решение – обращай со своим делом в Европейский суд по правам человека (ЕСПЧ).

Установление нарушений норм Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 года в подобных правоотношениях до 2 июня 2016 года, то есть до внесения изменений в ст. 129 Конституции Украины, когда суд подчинялся закону, отдельные судьи отказывали заявителю в доступе к правосудию, несмотря на то, что нарушения, например, ст. 6 Конвенции (право на справедливый суд) при аналогичных обстоятельствах и предмете разбирательства было установлено ЕСПЧ по другому делу. Возникает вопрос: Конвенцию, которая является международным договором Украины, ратифицировали отдельно каждое лицо или государство, что процессуальный закон №2147-VIII требует решения ЕСПЧ по

каждому делу? Отсюда и ответ на вопрос, почему возникают очереди в ЕСПЧ в Страсбурге и о каких сомнениях насчет неконституционности закона №2147-VIII может идти речь.

Закон №2147-VIII не только сломал действие принципа верховенства права на высшем государственном уровне. Изменения, вступившие в силу с 15 марта этого года, вызвали беспорядок в судах первой инстанции и возмущение украинцев, которые никогда дел с судом не имели.

Фактически конституционное представление по закону №2147-VIII дополняет представление Верховного суда Украины как о конституционности структуры нового Верховного суда, созданного законом №1402-VIII, так и о процедуре его деятельности, которые тоже Основному Закону не соответствуют. Определяющим для такого вывода является положение ст. 84 Конституции Украины и решение КСУ по делам от 10 июня 2010 года №16-рп/2010, согласно которым решения Верховной Рады принимаются исключительно на ее пленарных заседаниях путем голосования. Аналогичным образом акты принимает Кабинет министров Украины.

Пользуясь этим принципом по аналогии с деятельностью конституционных органов государства, можем сделать вывод, что принятие решений Верховным судом как конституционным органом должно происходить только в режиме пленарных заседаний, а не его структурным подразделением вроде «палаты», «объединенной палаты» или «Большой палаты».

Единственный вопрос, который остается не только для Верховного суда Украины, но и для всего общества, международных партнеров, – когда Конституционный суд возобновит действие верховенства права в украинском судопроизводстве, чтобы потомки автора первой Конституции в Европе Филиппа Орлика накануне Дня Конституции Украины не стеснясь посмотрели в его бронзовые глаза?

Ошибки требуют немедленного исправления, независимо от того, где их допускают. Воображаемый коллапс судопроизводства не может быть причиной задержки с вынесением

решения КСУ по этим представлениям. Изменения в организации судоустройства и процессуальных процедурах, аналогичные действующим в США, Великобритании, готовы в кратчайшие сроки помочь выработать судьи Верховного суда Украины. Хотя для исправления судебных ошибок в делах, где был нарушен принцип верховенства права, отсутствие процессуальных изменений не является препятствием для обращения в Верховный суд, в том числе в отношении лиц, осужденных к пожизненному лишению свободы.

Как я уже отмечал, закон №1402-VIII ограничивает не только народ как единственный источник власти в государстве в организации ее деятельности в соответствии с требованиями ст. 3 Конституции Украины, но и одновременно работающих судей, которые принесли присягу украинскому народу утверждать и обеспечивать права и свободы человека путем отправления правосудия.

Законом №1401-VIII внесены изменения в Конституцию Украины (раздел VIII «Правосудие») в части процедур отбора судей, их профессиональной подготовки, оценивания, рассмотрения дел об их дисциплинарной ответственности, финансового и организационного обеспечения судов. Этими же нормами Конституции Украины определены институты, к компетенции которых отнесены соблюдения конституционных гарантий судей, находящихся на должностях, – это президент Украины и Высший совет правосудия.

Ст. 126 Основного Закона предусмотрено, что независимость и неприкосновенность судей гарантируются Конституцией и законами Украины, а п. 16-1 раздела XV «Переходные положения» Конституции дополнительно предусмотрено, что «судьи, избранные судьями бессрочно, продолжают осуществлять свои полномочия до увольнения или до прекращения их полномочий на основаниях, определенных Конституцией Украины». Основания для увольнения судьи или прекращения его полномочий, согласно ч. 6, 7 ст. 126 Конституции, определены в указанных в этой норме случаях, однако ими не

предусмотрены основания для увольнения или прекращения полномочий судьи по результатам их оценивания, как об этом говорится в законе №1402-VIII.

В соответствии со стандартами независимого судопроизводства европейских стран, квалификационное оценивание по своему содержанию должно соответствовать заключениям Консультативного совета европейских судей (КРЕС). Согласно заключению КРЕС №17(2014) о деятельности судей, качестве правосудия и уважении к независимости судебной власти, которое учитывает рекомендации европейских судей, индивидуальное оценивание не должно влиять на определение зарплат и пенсий судей, поскольку такой процесс может повлиять на поведение судей и поставить под угрозу независимость судебной системы и интересы сторон.

Аналогичная правовая позиция КСУ, что гарантии независимости судей как необходимое условие отправления правосудия беспристрастным, объективным и справедливым судом должны быть реально обеспечены, содержится в решении КСУ от 1 декабря 2004 года №19-рп/2004 (дело о независимости судей как составляющей их статуса).

В отличие от «беспрецедентной» процедуры оценивания судей в Украине, все демократические страны мира строят работу институтов (которые выполняют подобные функции, что и Высшая квалификационная комиссия судей Украины) по принципу, существовавшему в нашей стране до 2010 года. Эта особенность заключается в том, что в оценивании судей от судейского корпуса участвуют судьи верховных или кассационных судов на общественных началах, поскольку они наработывают кассационную практику и поэтому лучше могут оценить квалификационный уровень любого судьи. Для судей различных инстанций устанавливается различная периодичность оценивания во времени, как это было предусмотрено законом от 7 февраля 2002 года №3018-III «О судоустройстве», который действовал до 7 июля 2010 года.

Главным фокусом оценивания работающего судьи являются его решения (а не вопросы, как для кандидатов в судьи, часто противоречащие Конституции Украины), которые одновременно демонстрируют как теоретический уровень знаний, так и практику рассмотрения дел. Однако ни в одной стране работающие судьи не сдают психологические тесты, то есть судей не подвергают различным экспериментам, поскольку там, как и в Украине, их поведение оценивается по Кодексу судейской этики.

Участие работающих судей Верховного суда Украины в оценивании судей апелляционных судов (поскольку судьи местных судов оценивались судьями территориальных квалификационных апелляционных судов) позволяло оперативно исправлять ошибки, а в отдельных случаях ставить вопрос об увольнении судьи, когда его деятельность подрывала авторитет правосудия в государстве.

Не отрицаю отдельных ошибок в процедуре квалификационного оценивания до 2010 года, но такое катастрофическое состояние, чтобы в судах было более 3000 вакансий судей и отдельно 1000 судей-«пятилеток», 12 судей Верховного суда Украины, больше года не отправляющих правосудие, более 10 судов, где нет судей или остался один судья вместо четырех или пяти, было немыслимо.

Кроме того, решение Верховного суда Украины – суда кассационной инстанции – окончательно решало спор о наличии или отсутствии нарушений в решении судей низших инстанций. Таким образом, почти весь судейский корпус находился в постоянном состоянии совершенствования и очищения.

Закон от 7 июля 2010 года №2453-VI «О судоустройстве и статусе судей» вопреки ст. 129 Конституции ликвидировал не только кассационные полномочия Верховного суда Украины, но и систему квалификационного оценивания, которую он обеспечивал. Таким неконституционным способом с 2010 года и до 2 июня 2016 года действовали высшие специализированные суды и Верховный суд Украины.

Острый общественный кризис, в том числе верховенства права, который возник в Украине

в 2013 году и привел к Революции достоинства, также был следствием непрофессионализма тех же судей, которые по странному стечению обстоятельств определяли содержание судебной реформы 2016 года.

Только непрофессионализмом этих судей можно объяснить издание президентом Украины указов от 29 декабря 2017 года №449/2017 «О ликвидации и создании местных общих судов» и №452/2017 «О ликвидации апелляционных судов и создании апелляционных судов в апелляционных округах», которые противоречат ч. 1 ст. 125 Конституции, поскольку судоустройство в Украине строится по принципам территориальности, а потому без изменения (исключения) этого конституционного положения о системе административно-территориального устройства раздела IX «Территориальное устройство Украины» системы административно-территориального устройства изменить суды по-другому невозможно.

Реформа органов прокуратуры и Национальной полиции не может быть примером для изменения построения организации судов, поскольку это возможно только после внесения изменений в Конституцию.

Так называемая оптимизация судов ничего общего с судебной реформой не имеет, а является просто очередным сломом верховенства права, которого почему-то не понимают судьи Верховного суда, созданного законом №1402-VIII, и выбранный съездом судей Совет судей Украины, которые уже предложили главе государства неконституционные шаги. Ведь в нашей недалекой истории государства указ президента Украины от 13 октября 2008 года №922/2008 «Вопросы сети и количественного состава судей административных судов Украины», которым ликвидировался Окружной административный суд города Киева и создавались Центральный окружной административный суд города Киева и Левобережный окружной административный суд города Киева, утратил силу на основании указа президента от 16 октября 2008 года №940/2008.

Еще до 100 дней работы созданного законом №1402-VIII Верховного суда юридическое сообщество так и не поняло процедуру конкурса, во время которого продемонстрированные высокие знания большинства кандидатов в ВС не подтверждаются отправлением правосудия вчерашними кандидатами. Поражает возмущение не только адвокатов и граждан прежде всего решениями Большой палаты ВС, но и отдельных действительно профессиональных судей кассационных судов ВС, которые не могут смириться с решениями своих новых коллег. Слова о том, что за 100 дней судьей не станешь, приобрели пророческое содержание (<http://racurs.ua/1983-verhovenstvo-prava-v-ukraine-byt-ili-ne-byt-vot-vopros-chast-2>). – 2018. – 14.06).

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Евгений Яцишин, младший юрист-аналитик

Екологічне оподаткування: українські реалії та європейська практика

Проблеми екологічного оподаткування ніколи не були в центрі уваги вітчизняної податкової нормотворчості. Модель обкладення платежами діяльності, яка прямо експлуатує ті чи інші ресурси навколишнього природного середовища, по суті не змінювалася ще з кінця минулого століття. Суттєвої різниці між теперішнім екологічним податком (існує з 2011 р.) та колишнім збором за забруднення навколишнього природного середовища (існував з 90-х років до 2011 р.) навряд чи вдасться знайти.

Водночас ситуація з надходженнями від екологічного податку вкрай незадовільна. За даними Звіту про виконання Зведеного бюджету України за 2017 р., надходження від екологічного податку до бюджетів усіх рівнів склали 4,7 млрд грн. Це ніщо, навіть у структурі лише податкових надходжень (яких понад 800 млрд грн). Краща ситуація з рентною платою за використання природних ресурсів, але й там 45 млрд грн (з 51 млрд грн) надходжень забезпечує плата за видобування корисних копалин.

На сумну ситуацію з екологічним податком в Україні нещодавно вказала Рахункова Палата у Звіті про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів в атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти.

Окрім низької фіскальної ефективності, на необхідність модернізації системи екологічного оподаткування наштовхують взяті Україною міжнародні зобов'язання. Так, відповідно до ст. 360-361 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, сторони розвивають та зміцнюють співпрацю з питань охорони навколишнього середовища і таким чином сприяють реалізації довгострокових цілей сталого розвитку та зеленої економіки. Співпраця здійснюється також у сфері екологічних зборів. Отже, вітчизняним інституціям, які відповідають за розвиток і реформування податкової системи, доцільно було б звернутися до європейського досвіду регулювання обов'язкових платежів, що пов'язані з навколишнім природним середовищем.

Насамперед, варто звернути увагу на той факт, що в Європі не існує єдиної уніфікованої системи таких платежів. Поняття «environmental tax» застосовується з метою збору статистики про надходження від таких платежів і трактується як податок, базою оподаткування якого є фізична одиниця, що має конкретний, доведений негативний вплив на навколишнє середовище. З огляду на зазначене, до екологічних податків у ЄС належать такі групи платежів:

енергетичні податки – податки на енергетичні продукти, в тому числі на вугілля, нафтопродукти, газ, електроенергію, паливо тощо;

транспортні податки – платежі за ввезення, експлуатацію, утилізацію транспортних засобів, з їх продажів та перепродажів;

податки на забруднення навколишнього природного середовища – платежі за безпосередню емісію забруднювальних речовин у повітря, скиди у водні об'єкти, шумове забруднення;

податки за користування природними ресурсами – за видобування корисних копалин, забір води тощо.

З цього переліку очевидно, що environmental tax в ЄС охоплює набагато ширше коло обов'язкових платежів, ніж поняття «екологічний податок» за нормами вітчизняного законодавства. Варто відзначити, що лівову частку доходів генерують саме енергетичні та транспортні податки – близько 2/3 від усіх надходжень з платежів, пов'язаних з навколишнім природним середовищем. Податки за користування ресурсами та забруднення в ЄС забезпечують набагато менше надходжень. Однак навіть за таких умов ці надходження в десятки та сотні разів перевищують доходи від аналогічних платежів в Україні, якщо рахувати у частках від загальної суми податкових надходжень.

Впровадження системи екологічних платежів у Європі наприкінці ХХ ст. відбувалося в межах так званих green tax reforms – структурних перебудов податкових систем з введенням в них екологічних платежів та одночасним зменшенням податкового навантаження на оплату праці. В результаті складалася ситуація win-win: через введення екологічних платежів стимулювалася охорона навколишнього природного середовища, а оподаткування доходів значно знижувалося.

Звісно, не можна говорити про необхідність повного перенесення досвіду країн ЄС у частині проведення зелених податкових реформ, однак певні аспекти було б доцільно враховувати. Так, у країнах Європи основною функцією екологічного оподаткування є регулювання діяльності економічних агентів, щоб їхня діяльність спричиняла менше навантаження на навколишнє природне середовище. В Україні вигідніше заплатити екологічний податок і далі здійснювати шкідливу діяльність, аніж екологізувати виробництво.

З огляду на зазначене, податок не виконує ні регулятивно-стимулюючу, ні фіскальну функцію (через мізерний рівень надходжень). Наприклад, ставка податку за викиди в атмосферне повітря встановлена на рівні 0,41 грн за тонну, тоді як у світі мінімальні розміри ставок починаються від 1 долара за тонну.

Окрім цього, чи не найбільше проб лем в Україні існує з адмініструванням та контролем за сплатою екологічного податку. Приміром, зовсім не врегульовано порядок взаємодії між органами фіскальної служби та екологічної інспекції. Задля виправлення ситуації необхідно систематизувати досвід європейських країн та адаптувати його для впровадження в українських реаліях (<http://jurblog.com.ua/2018/06/ekologichne-opodatkovannya-ukrayinski-realiyi-ta-evropeyska-praktika/>). – 2018. – 06.06).

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Данил Гетманцев, почётный президент Jurimex

О достоинстве и налогах

Украинский политиком (т.е. как властимущие, так и властьприлебащие), гордо именующий себя элитой оказался в прошлом ранее, чем сам это осознал. Он все также продолжает надувать щеки, давать интервью, высказываться на форумах, не понимая, что это никого кроме него самого (т.е. людей, включенных в узкие круг) уже не впечатляет, не трогает. Их пышный цветник превратился в гербарий в расцвете политической жизни. Они остались играть в своей пещере тенями тогда, когда думающая часть общества уже вышла из нее на свет. Революция стала историей, унеся в прошлое революционеров. Споры, драки в фб до крови, истерики до рвоты вокруг тем, еще вчера актуальных – сегодня скучны, и интересны только спорящим. Их символы, как и носители вышли в тираж, находясь еще при власти. Мост между обществом и государством, проложенный революцией, пал в глубокую пропасть, уничтожив даже надежду на связь между ними.

Их основное побуждение «украсть» в разумной части общества перестало быть в тренде. У людей, не имеющих отношения к власти оно вызывает тошноту и отвращение, как и все, кто с ним связан. Даже политические клоуны перестали быть смешными. Пустота и лицемерие политиков превратили их же в

фантом, девальвировав все, что с ними связано. Они – уже история, та ее страница, которую в приличном обществе принято стыдливо замалчивать, обходя в беседах.

Они не вызывают не только ненависти, но даже разочарования. Эти эмоции расщепились в ядерном реакторе постреволюционного хаоса, превратившись в стыд. В стыд и за них, и за себя. Стыд, за свои ошибки, прорывающийся сквозь толстый слой безразличия к власти, граничащего с брезгливостью.

Общество (думающая его часть) обожгло революциями, попытками изменить мир вокруг себя, сделав выводы. Люди осознали пагубность попыток самообъективизации личности в мире и тщетность построения справедливого общества путем радикальных шагов. Скажем больше, «украинец думающий», генетически предрасположенный к романтизму, разуверился в политике как способе сделать людей счастливыми. Его апатия к власти и политике как таковой стала неизбежным итогом. Он повернулся к тому, что действительно можно и нужно менять. К себе, своему миру, семье, фирме, тому узкому кругу, который ты можешь изменить своими усилиями, сделав лучше.

Очевидно (несмотря на то, что мы не являемся поклонниками либертарианского подхода к государству), что для нас сегодня (именно вследствие революции и постреволюционного периода) идеальное государство – это государство, которое как можно меньше мешает обществу, вмешиваясь в его дела. Очевидно, что общество (опять-таки, думающая его часть), обремененное бесценным, пусть и негативным, опытом украинской революции в состоянии самостоятельно обеспечить свое развитие вопреки всем попыткам власти «организовать» и «обустроить».

С другой стороны, и государство, откровенно и последовательно демонстрирующее пренебрежение обществом, граничащее с хамством, также чувствует себя вполне самостоятельной, самодостаточной единицей, преследующей свои собственные интересы, отличные, во много противоречащие интересам общества. Парадокс украинской независимости состоит в обретении независимости государства

внутри страны (от собственного народа) при полной утрате независимости во внешних отношениях.

Однако, как бы автономно не существовали государство и общество, есть точка, в которой их интересы не могут не пересекаться. Этой точкой пересечения всегда являлись налоги. И здесь, несмотря, а возможно и благодаря современному состоянию нашего государства именно сегодня существует шанс построения отношений в нашей стране в том виде, в котором они должны быть построены исходя из цивилизованных стандартов. Откровенный, нескрываемый популизм власти, ее патологическая занятость «своими делами» и отсутствие планирования даже в среднесрочной перспективе, в совокупности с преступным привлечением колоссальных кредитных средств от иностранных доноров (что несколько смягчает зависимость государства от налоговых поступлений), создают предпосылки для реализации в стране взаимоотношений между налогоплательщиком и государством в формате, именуемом в цивилизованном мире «Cooperative Compliance» (CC).

Что такое CC и в чем важность имплементации этого подхода в любой стране ЗН уже писали (№ _____). Это комплексное понятие, включающее легальность (верховенство права, уважение к правовым принципам), good governance и надлежащее отношение во взаимодействии двух сторон – налогоплательщика и налогового органа, т.е. то, что Грибно называет процедурной легитимностью, которая “не касается решения самого по себе, но относится к процессу принятия решения, включая работу с жалобами”. Важным элементом CC является постоянный диалог между контролирующим органом и налогоплательщиком. Это процесс «общения» принципиально отличается от процесса «сообщения», «информирования», к которому мы привыкли в общении с налоговой. Стороны не просто обмениваются информацией и на ее основании принимают какие-либо решения, действуя абсолютно автономно. Стороны совместно работают над подготовкой таких решений, которые бы

максимально соответствовали налоговому закону, балансируя свои интересы с интересами партнера. Именно партнера – ведь поиск взаимовыгодного решения того или иного спорного вопроса – выгодно обеим сторонам.

Казалось бы, необходимость такого подхода очевидна и правильна. Глупо даже дискутировать о том нужен или нет глубокий контакт налогового органа и налогоплательщика, направленный на компромисс.

Аргументы contra

Однако, не все так просто. Подобный подход противоречит сразу нескольким принципам налогообложения.

Возьмем к примеру налоговый компромисс. Институт, неэффективно просуществовавший некоторое время в нашем налоговом праве, еще до того, как был официально возведен в ранг элемента СС. Налоговый компромисс предполагает возможность обсуждения между контролирующим органом и налогоплательщиком суммы доначисленного по результатам проверки налогового обязательства, что позволяет налогоплательщику заплатить меньшую сумму налога в случае, если в процессе переговоров (или, как это есть во многих странах, медиации) стороны (в первую очередь налоговая) придут к заключению, что быстрая уплата меньшей суммы налога будет более соответствовать интересам государства, чем долгий суд без внятной перспективы. Таким образом, налогоплательщик заплатит налог в сумме меньшей, чем его добросовестный коллега, который заплатил налог сразу в полном объеме, до налоговой проверки. Налицо нарушение принципов равенства и всеобщности налогообложения лежащих в основе его справедливости. Очевидно также под сомнением окажется и принцип нейтральности налогообложения

К тому же то, что добросовестный плательщик платит больше, приводит к уменьшению количества добросовестных налогоплательщиков, которые видят прямую выгоду в уклонении и последующем компромиссе с налоговой. Ведь очевидно, что добросовестный налогоплательщик не может потребовать пересчета суммы налога на том

основании, что его коллега заплатил в бюджет меньше при аналогичных обстоятельствах. Или такое право у него должно быть?

И о чем вообще говорит сам факт налогового компромисса? Если налоговая служба идет на поводу у налогоплательщика, то для этого есть основания. Какие? Недостаточная юридическая стройность правовой позиции налоговиков? В таком случае можем ли мы говорить о том, что для налогового обязательства плательщика не достаточно оснований? Очевидно, да! Тогда можем ли мы говорить вообще о возникновении налогового обязательства без надлежащего основания? Конечно, нет! А если оснований достаточно и все они не вызывают сомнения, то почему налогоплательщик платит меньше? Это также не справедливо. А если налоговая усмотрела противоречие или неоднозначность налогового закона, то почему просто не истолковать противоречие в пользу плательщика, руководствуясь ст.56.21 НК?

А сколько сможет рассказать о коррупционных рисках налогового компромисса армия околналоговых полуэкспертов-активистов! Одни заголовки их хлестких постов в FB расхолодят любого активиста-зависимого депутата, коих в налоговом комитете сегодня большинство, загоревшегося идеей ввести налоговый компромисс в украинское правовое поле. И здесь, активисты правы как никогда – действительно коррупциогенность налогового компромисса сложно переоценить особенно в условиях, мягко говоря, слабой отечественной демократии.

Одновременно процедура налогового компромисса нарушает еще один принцип налогообложения, вписанный кровью в Великую Хартию Вольностей – «no taxation without representation». Ведь только парламент на основании Конституции может устанавливать налоги (ст.92). Налогообложение, введенное (измененное) органом исполнительной власти, уже не будет налогообложением «по согласию», ведь пусть даже условная связь между налогоплательщиком и представительским органом в случае, если сумму (срок, условия платежа) налога меняет орган исполнительной власти, разрывается окончательно.

Таким образом, простой в своей необходимости вывод о пагубности налогового компромисса (как к слову и многих других процедур в рамках СС) напрашивается сам по себе. От греха подальше лучше воздержаться от открытия этого ящика Пандоры, оставшись в формате жесткого соблюдения предписанных законом алгоритмов, уподобляя налоговую службу Шейлоку, требующему в суде фунт живого мяса несчастного Антонио в бессмертном шекспировском «Венецианском купце».

Все вышеперечисленные аргументы легко укладываются в привычный концепт финансово-правовой реальности, не разрушая нашего мира. Нам комфортней отказаться от новизны нового формата, предпочитая ей агрессивный, но привычный спарринг противостояния в рамках «сам за себя». Перманентный конфликт вообще является привычной средой для человека, редко выходявшего из состояния постоянных войн на протяжении всей своей истории. И потом, нам банально выгодней юлить, «играя» с налоговой на деньги, чем общаться, с открытыми картами. Это так. Так, если забыть о таком очень важном качестве человека, как его достоинство.

Аргументы рго

Достоинство – Что это такое? Европейская конвенция по правам человека, как и Конституция закрепляет за человеком право на признание его достоинства обществом. Наша Конституция говорит, что достоинство – это социальная ценность. Однако, мы полагаем, что достоинство это нечто несравнимо большее. Это сила не опускать глаза, встречаясь взглядом с тем, кто сильнее. Это самодостаточность. Это личность. Поэтому достоинство – это не право. Достоинство – это обязанность человека. Обязанность быть личностью, а значит не быть рабом. Это свобода человека, его неотъемлемое качество, то что делает его человека человеком. Это уважение к партнеру и его уважение к тебе.

Наше достоинство – это и причина, и цель. Это то, почему СС – это пусть и не достаточное, но необходимое условие не только становления цивилизованных налоговых отношений в нашей стране, но и становления нации как таковой. Нации не в смысле невнятной совокупности

людей, объединенных, территорией, набившей оскомину шароварщиной и ненавистью к соседям. А нации равноправных сограждан, уважающих себя и те институты, которые созданы, финансируемы, а значит и управляемы ими. Нации «сособственников», принадлежащего ей государства, развитого, преуспевающего и зависимого от общества.

Известный исследователь Валери Бресвейт утверждает, что налогоплательщик, который занимает оборонительную позицию в отношениях с государством не только отличается ярко выраженной антиправительственной позицией, инвестирует в агрессивное налоговое планирование и слабо идентифицирует себя со статусом гражданина, но и в принципе разочарован в демократии как таковой (Braithwaite, 2003). Такой налогоплательщик характерен для развивающихся стран. Д-р Диего Киньенес в 2016-2017 годах провел социологические исследования налогоплательщиков – бизнесменов в Колумбии и Великобритании. Результат более чем впечатляющий. В Великобритании налоговой доверяют 73% налогоплательщиков, в Колумбии – 19%...

СС не может и не должно обеспечить равноправие сторон налоговых правоотношений. Налоговые отношения суть публичные отношения, их природу нельзя и не нужно менять. СС помогает, без преувеличения, совместить формализм и беспристрастность налоговых норм с этикой и идеей справедливости. Справедливости не формальной, но сущностной, экономической. Той, которая помогает обеспечить относительно равный результат отношений в обществе при равных первоначально заданных юридических возможностях. Ведь то обстоятельство, что лицо принявшее участие в процедуре налогового компромисса, заплатит в бюджет меньше налога в абсолютных величинах, чем лицо, уплатившее налог заранее, само по себе не будет нарушать справедливость, если (1) все в равной мере будут иметь доступ к процедуре налогового компромисса в подобной жизненной ситуации, (2) такая процедура будет прозрачной, прецедентной и общедоступной

и (3) будет исключать возможность умышленного уклонения от налогообложения с ее использованием.

Очевидно, что СС уменьшает social costs, связанные с администрированием налогов и уклонением от налогообложения. Ведь СС направлен на добровольное исполнение своего налогового обязательства добросовестными налогоплательщиками, что, понятно, кратно уменьшает административные затраты и потери бюджета.

И здесь не надо опасаться дискреции налоговых органов из-за рисков коррупции. Риск коррупции не должен никогда быть основным мотиватором отказа от того либо иного нововведения. Любой, даже самый идеальный механизм может быть использован во зло правоприменительной практикой. И да, злоупотребления в сфере налогового компромисса, как, к слову, и любого иного налогового института, вероятны. Однако, тот позитивный эффект, который имеет СС на развитие не только налоговой системы, но и общества в целом сложно переоценить.

Так, в США институт “offer in compromise” достаточно успешно существует в налоговом праве уже много лет. Закон (IRC #7122(a)) уполномочивает IRS акцептировать offer in compromise налогоплательщика, если есть основания полагать, что налоговое обязательство не будет выплачено в полном объеме и предложенная сумма действительно соответствует платежеспособности налогоплательщика. При этом налогоплательщик обязуется в полном объеме уплачивать налоги на протяжении пяти лет после применения процедуры.

В Мексике процедурой налоговой медиации с участием налогового омбудсмана (PRODECON) в 2014-2018гг. воспользовалось более 8000 налогоплательщиков. Две трети процедур закончили соглашениями, согласно которых налогоплательщики заплатили более миллиарда долл. США налогов. В этой стране налоговый омбудсмен наделен реальными полномочиями по разрешению налоговых конфликтов в рамках специальной процедуры, участие в которой налоговиков является

обязательным. Все заключенные соглашения общедоступны, а сама процедура полностью прозрачна.

В Канаде также действует офис налогового омбудсмана, к которому налогоплательщик может обратиться после отказа в удовлетворении его жалоб в рамках административных процедур обжалования. Налогоплательщик может обратиться за защитой одного из своих прав, предусмотренных Taxpayer Bill of Rights.

В Австралии построена целая система СС, включающая несколько уровней и подходов и известная как Пирамида. Она пронизывает собой все налоговое регулирование в стране.

При этом, в западном мире возможность налогового компромисса, как и СС не считаются отклонением от принципа no taxation without consent (или (согласно отдельных подходов) являются разумным отклонением), т.к. хотя и решение о налоговом компромиссе принимается не органом законодательной власти, однако на основании принятого им закона. К тому же, орган исполнительной власти создается парламентом (либо при его участии).

Мы умышленно в данном материале рассматриваем проблему на примере только одного из элементов СС – налогового компромисса. На самом деле СС – это намного более объемное и содержательное явление. Это в первую очередь ценности СС: взаимопонимание, диалог, горизонтальность отношений, взаимное доверие, прозрачность, работа на упреждение, – ценности, которые проходят красной нитью абсолютно через все институты налогового права, наполняя их новым смыслом, новым содержанием. Налоговый компромисс – это лишь один из неотъемлемых институтов СС, институтов, где проявляются все признаки этого явления.

Конечно не надо глубоко изучать теорию Slippery Slope Framework (Kirchler, Hoelzl, and Wahl, 2008) для того, чтобы понимать, что СС не может быть единственным форматом для взаимоотношений с налогоплательщиком и успех СС зависит от того, насколько эффективно будет использоваться государственное принуждение в налоговых правоотношениях. Эти два метода должны

комбинироваться, применяться параллельно. Ведь использование только принуждения и устрашения налогоплательщика хотя и имеет положительный эффект в краткосрочной перспективе, но в более продолжительном периоде еще более повышает уровень нарушения законодательства со стороны плательщиков налогов (J.Wielhouwer), поляризуя налогоплательщика и фискалов. При этом, еще в 1992 году Ian Ayres и John Braithwaite утверждали отсутствие какого-либо заранее установленного алгоритма, шаблона СС, определяя СС как метод, подход к регулированию налоговых отношений. Однако, очевидно, что СС – это необходимый и важный инструмент, без которого не только не мыслима сегодняшняя цивилизованная налоговая система, инструмент, без которого налоговая система не в полной мере легитимна. Да, без преувеличения, СС легитимизирует налоговую систему, окутывая ее аурой авторитета и доверия к государству со стороны налогоплательщиков.

Конечно, в нашем праве отсутствует налоговый компромисс, и даже структура основного процессуального документа налогового администрирования – налогового уведомления решения не содержит мотивировочную часть, не давая суду даже теоретической возможности установить мотивы привлечения налогоплательщика фискалами к ответственности. Наша налоговая ответственность – до сих пор ответственность без вины. Но даже в нашем налоговом законодательстве уже присутствуют некоторые элементы СС как рассрочка и отсрочка налогового обязательства (ст.100 НК), относительно успешно работает достаточно развитый институт налоговых консультаций (ст.52, 53 НК). У нас достаточно активно (хотя и недостаточно эффективно без необходимых полномочий) работает офис бизнес-омбудсмана, а в структуре фискальной службы созданы подразделения по работе с крупными налогоплательщиками. В конце концов, государство на уровне нормативных актов заявило свое намерение превратить фискальную службу в сервисную.

Отчего же тогда настолько глубокое чувство эфемерности действий по имплементации

цивілізованого підходу во взаимоотношениях государство-налогоплательщик? Почему даже сама мысль о доверии фискальной службе вызывает улыбку у бизнеса. Дело в тотальном лицемерии власти, ставшем ее визитной карточкой, недоверии со стороны граждан ко всему, что она делает? Или, в саботаже на уровне самих налогоплательщиков? Возможно, но не только и не столько в этом. СС, как счастливая любовь, – явление которое должно быть взаимным. Формат, который заработает только тогда, когда к нему будут готовы обе стороны. И неготовность государства, которое, надо отдать должное, все-таки делает первые, пусть поверхностные и половинчатые шаги, наталкивается на нежелание общества раскрыться в отношениях с налогоплательщиками.

В отсутствии партнерства всегда виноваты обе стороны. Теория игр учит нас, что построение взаимовыгодных win-win комбинаций, основанных на взаимном доверии возможно только в долгосрочной перспективе, на основе долгосрочного опыта общения сторон. Опыта, доказывающего что и оба партнера – и государство и налогоплательщик – достойны доверия. Однако, этот путь в 1000 ли, путь, в прохождении которого в равной степени заинтересованы и государство, и налогоплательщик, им обоим начать надо уже сей час (<http://jurblog.com.ua/2018/06/o-dostoinstve-i-nalogah/>). – 2018. – 18.06).

Блог на сайті «L.b.ua»

Про автора: Михайло Поживанов, політик, громадський діяч, депутат Верховної Ради чотирьох скликань

Новий закон про столицю: як робити не слід

Мені складно визначити, що саме надихало творчу групу депутатів під егідою Оксани Сироїд, але, здається, що, працюючи над законопроектом «Про столицю України – місто Київ» (№8420), група тримала в уяві образ Великого Лондона. Судіть самі: Великий Лондон розділено на 33 дистрикти, кожен з яких наділений функцією самоуправління. Керує містом мер та Лондонська асамблея, сформована

за мажоритарно-партійним принципом: 14 її представників обираються по одному від 14 виборчих округів Лондону, а ще 11 – від партій, котрі засвідчили найбільший рейтинг (не нижчий 5%) під час загальноміського голосування. Разом виходить 25 членів Асамблеї. Що ж стосується дистриктів, то в кожному з них наявне автономне керівництво.

У проекті від українських законодавців йдеться про те, що «гранична кількість депутатів Київської міської ради визначається з розрахунку один мандат на сто п'ятдесят тисяч осіб, які на момент початку виборчого процесу проживають у Києві» (розділ II, стаття 8). В разі ухвалення проекту від Сироїд нинішня кількість депутатів Київради (120 осіб) суттєво скоротиться. Бо якщо виходити з того, що станом на 1 березня 2018 року в столиці України проживало майже 3 мільйона мешканців (дані Головного управління статистики), то виходить, що у Київраді має залишитися не більше 20 депутатів. Ось вам і прообраз Лондонської асамблеї.

Тепер що стосується районів Києва. Ними керуватимуть районні ради, чисе повернення постійно та, я б сказав, настирливо лобіюють навіть ті персонажі (на кшталт мера Кличка), котрі ще кілька років голосували за скасування райрад. Природно, що кількість райрад відповідатиме кількості районів. У ЗМІ доводилося читати, що автори законопроекту пропонують довести число останніх до 30, однак насправді у документі подібна цифра не фігурує. Стаття 29 законопроекту говорить про те, що «гранична кількість депутатів районної ради визначається з розрахунку один мандат на десять тисяч осіб, які на момент початку виборчого процесу проживають у відповідному районі Києва». Таким чином, разом депутатів районних рад має бути не більше 300, а щодо того, скільки з них припадатиме на один район, то це залежатиме від населення конкретних районів, котрих нині у Києві – десять.

Однак справа не в кількості районів чи депутатів. Виступаючи критиком інституту районних рад, я завжди акцентував на двох моментах. Перший: відсутність у районних рад власного бюджету, а, отже, й неможливість

його розподілення та здійснення функцій управління, адже жодна влада ще не обходилася без грошей. Другий момент: районні ради у містах не є елементами місцевого самоврядування згідно із Конституцією України, а отже, їхня діяльність є нелегітимною. Враження таке, що мої опоненти мене почули, й вперше у законопроекті розписано, як функціонуватимуть та наповнюватимуться бюджети районних рад. При цьому, однак, новела, пов'язана із приведенням поняття «районні ради» у відповідність до Конституції, залишена поза увагою.

Таким чином, районні ради в будь-якому разі будуть неконституційними, але наразі хотілося б повернутися до бюджету. Отже, бюджети районних рад наповнюватимуться з міського бюджету (стаття 42), і це, так би мовити, «по замовчанню». Крім «звичайних» бюджетів, законопроектом передбачені також «бюджети розвитку» (стаття 43), вони не гарантовані містом, але можуть бути виграними райрадами «за результатами конкурсу поданих ними проектних пропозицій».

При цьому сам бюджет Києва складається з трьох частин: 1) міського бюджету, 2) бюджетів районних рад та 3) регіонального бюджету (стаття 39). Під останнім маються на увазі видатки на розвиток Києва як регіону. Пункт 4 статті 40 говорить про те, що «порядок складання, розгляду, затвердження, виконання та звітності міського бюджету визначається Бюджетним кодексом України з особливостями, встановленими цим Законом». Однак поки що Бюджетний кодекс не враховує жодних особливостей цього закону, бо й закону як такого наразі нема, а це означає, що Бюджетний кодекс у відповідній частині доведеться переписувати також.

Іншими словами, навіть в разі ухвалення Радою законопроекту №8420, він не запрацює, доки не будуть переглянуті фінансові відносини між центром та об'єктами самоврядування, і доки ці новації не знайдуть відображення у законодавчих актах. До речі, хотілось би додати, що Київ перераховує до державного бюджету 60% податку на доходи фізичних осіб, а відтак отримує частину власних же коштів у

вигляді субвенцій, що також є неправильним та нераціональним. Однак фінансові неузгодженості є не єдиною причиною того, чому після ухвалення нової редакції закону «Про столицю» з Києва все ж не вийде другий «Великий Лондон».

Бо справа не лише в бюджеті, справа також у бюрократії, котрої суттєво побільшає. Які керівні структури пропонує законопроект №8420? Стаття 7 окреслює наступні позиції: «1) Київська міська рада та її виконавчий орган – Адміністрація міста Києва; 2) районні ради та їхні виконавчі органи». При цьому в пункті третьому згаданої статті додається, що «районні ради не є представницькими органами. Завданням районних рад є здійснення визначених цим Законом та делегованих Київською міською радою чи її виконавчим органом повноважень в інтересах мешканців відповідного району». В законопроекті не згадана посада секретаря Київради, натомість є «голова та заступник голови київської міської ради», при цьому перша посада не тотожна меру – голову обирає вся Київрада «шляхом таємного голосування більшістю від її загального складу» (стаття 13).

Отже, за умови позитивного голосування за проект закону від Сироїд та інших депутатів, у Києві постане доволі складна структура у вигляді столичного «парламенту» та його адміністрації плюс все ще нелегітимних райрад та їхніх виконавчих органів. А хіба у Лондоні не так? – спитаєте ви. Ні, не так, бо Лондонська асамблея дійсно «спустила на місця» всі питання, не дотичні до загальноміської компетенції. Собі ж Асамблея залишила лише управління справами безпеки (поліція плюс пожежна охорона), розвиток економіки та комунікацій. Іншими словами, ситуація з бійкою та заблокованими у Київській раді депутатами через забудову Поштової площі в Лондоні неможлива хоча б тому, що подібне питання належало б до юрисдикції окремого дистрикту. А також тому, що в місті, котре розвивається згідно із прийнятим планом, хаотична забудова виключена в принципі. (До слова, план розвитку Лондону прийнято у 2004 році, а діятиме він до 2031-го, тобто протягом 27 років, тоді як у Києва ж подібний дороговказ відсутній як такий).

Тим часом в столиці України все традиційно вирішуватиме найвищий шабель міської влади – Київрада, адже корупційні потоки сходяться саме на ній. А отже, райради все одно не зсунуть місця проблему вагомішу за фарбування лавочок чи латання окремих дір в асфальті. Решту рішень райрадам просто перенаправлять згори – хоча б тому, що ґрунтовні бюджетні чи земельні питання є (згідно із 143 статтею Конституції) виключною компетенцією міської ради, і для корекції подібного статус кво слід вносити зміни до Основного закону. І пару слів про згадувану вище корупцію. Потуги авторів законопроекту зробити роботу депутатів Київської міської ради платною та такою, що триває на постійній основі (стаття 12), є доволі наївними, бо цим корупцію не здолати. Депутати Верховної Ради також отримують постійну винагороду (й, зауважу, доволі непогану), але це не убезпечує їх від спокус проплаченого лобізму абощо.

Підводячи деякі підсумки, зауважу, що мета написання законопроекту №8420 мені взагалі не цілком зрозуміла. Документ не просто сирий, він взагалі відірваний від реалій. Феєрична мотивація від Оксани Сироїд полягає в тому, що новий закон має виправити ситуацію, що нині склалася у Києві, коли всю виконавчу владу в місті очолює голова КМДА, якого призначає президент, а міський голова майже не має повноважень для управління містом. Про всяк випадок нагадаю, що нинішній мер Києва та нинішній голова КМДА – одна й та сама особа, котра набула повноваження за повної підтримки Банкової. Можливо, саме це і виступає тим чинником, котрий заважає працювати?

В чинному законі «Про столицю» закріплено достатньо важелів впливу, котрі дані як меру, так і Київradі. Була б лише воля слідувати духу й букві цього закону. У Кличка є все, що йому необхідно для плідної та ефективної роботи. І якщо й ілюструвати потребу у «розведенні» посад столичного мера та голови КМДА, то аж ніяк не цьому прикладі. Єдине, чого не вистачає чинному градоначальнику, так це стимулу, закладеного у план розвитку Лондона: серед іншого, там сказано, що Лондон має бути

містом, яке «викликає захват». Із захватом у нинішньої міської влади точно не склалося. І доки так триватиме, жодні райради, покликані змітувати реформу самоврядування, Києву не допоможуть (https://lb.ua/blog/mykhaylo_pozhyvanov/400343_noviy_zakon_pro_stolitsyu_yak_robiti.html). – 2018. – 14.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Дмитрій Луфер, операционный директор сети медклиник Into-Sana

Что медреформа готовит частным клиникам и их пациентам?

Условно, 1 из 10 пациентов в Украине выбирает частную клинику. Если измерять в денежном эквиваленте, на частную медицину приходится 5-10% рынка. Слишком мало, чтобы стать объектом медицинской реформы. Так что вместе с четким меседжем «это не для вас, это для страны» мы получили возможность взять таймаут. В первую очередь «клиентами» реформы станут государственные медучреждения. Но уже в 2019 году новые правила коснутся всех.

Первичка или «жарьте, рыба будет»

Подавляющее число клиник пока выжидают и в реформе не участвуют. Причин много. Во-первых, реформирование первичного звена частных касается очень опосредованно: вместо врачей общей практики принимают терапевты. Вторая причина глобальнее. Исходя из принципа «деньги ходят за пациентом», государство заплатит 370 грн в год за человека, который подпишет декларацию. При этом законодатель не ограничил количество визитов к врачу, оставив эту прерогативу пациенту. То есть он сам решает болен ли и может обращаться к врачу при любом недомогании несметное число раз. Для частной клиники это приговор. Потому что в конкурентной борьбе она всегда победит государственную. Когда человек приписан к государственной поликлинике, он делает естественный выбор – старается туда не попадать. Другое дело частная: красиво, нет очереди и можно сделать кофе. Он начнет ходить, потому что здесь хорошо. Это как коворкинг, в

который можно прийти и поговорить с врачом о жизни. Представляете сумму убытков? Даже если клиника ничего не возьмет себе и отдаст все деньги врачу, ей придется заплатить 40% налогов от этой суммы. А есть еще расходы на лабораторные исследования, аренду, контакт-центр, рецепцию и так далее.

В-третьих, связаться с бюджетными деньгами, значит автоматически стать мишенью для КРУ, Счетной палаты и других. Ты еще ни копейки не получил, но уже отвечаешь за то, на что потратил.

Четвертый момент. Только на прошлой неделе появился образец договора, который заключается между клиникой и Национальной службой здоровья. До этого все выглядело так: подписывайте декларации с пациентами, а деньги будут потом. Это как в одесском анекдоте «вы жарьте, жарьте, рыба будет». Такой подход устраивает разве что государственные клиники, которые все равно будут существовать – они же получают деньги и от государства, и от пациентов.

Спросите, в чем тогда профит для тех, пусть и единичных, частных клиник, кто включается в реформу? При желании монетизировать можно все. Одна из моделей – дискаунтер. Это создание отдельного юрлица, обустройство отдельного помещения с ремонтом попроще, оборудованием подешевле и менее опытными врачами. Так они действительно пытаются вложиться в эти 370 грн.

Предполагаю, кто-то рассчитывает повторно направлять пациентов к себе же. Ведь больному помимо консультации врача обязательно понадобится рентген, узи или кардиограмма. В этом случае доход просто переложен на другие услуги, хотя не факт, что пациент или воспользуется. Другие, возможно, рассматривают вариант доплаты от пациента за допслужбы. Например, запись на завтра или через персонального менеджера – это законом не запрещено.

Вторичка. Почему рентген?

Реформирование вторичного звена или специализированной медицинской помощи начнется в 2019 году. По моему мнению, частные игроки не просто активно включатся,

но и нарастят свое присутствие на рынке. Если коротко, на втором этапе государство будет платить не за пациента, а за услугу. Скажем, 50 грн за рентген. В любой клинике есть «низкие» часы, в которые оборудование простаивает. Она предпочтет заработать хотя бы 50 грн, чем ничего.

Пока речь идет о светофорной системе медуслуг. Зеленый список – государство покрывает 100%, желтый – что-то вроде сооплаты, красный – полностью оплачивает пациент. Важный момент. Зеленый список будет действовать только по направлению врача первички, с которым вы подписали декларацию. То есть вы не сможете прийти на бесплатный рентген, просто потому что считаете, что он вам необходим. В наших реалиях это открывает дорогу нечистоплотной борьбе за этих врачей. Имея направление, пациент может пойти на тот же рентген в любую клинику-участницу реформы. Но он также может и прислушаться к рекомендации врача. А вот с какой мотивацией он посоветует ту или иную клинику – вопрос. Наверное, потому что там работают настоящие профессионалы.

Частные лаборатории точно включатся в реформу, они проводят исследования быстрее и дешевле. То же самое, вероятно, произойдет с диагностическими центрами. Государственным просто не хватит денег на оснащение и содержание оборудования.

К слову о деньгах. Первые годы государство скорее всего сможет удерживать цены на медуслуги. А дальше может произойти то, что произошло в США. Когда экономическая ситуация или механизмы сговора приведут к тому, что ни одна клиника больше не будет соглашаться делать рентген за 50 грн, а минимум за 150 грн. Тогда с этим придется что-то делать.

Еще одно вероятное изменение – появление на рынке врачей-ФОПов. Здесь работает другое налогообложение и вложиться в государственные деньги будет проще. ФОПы могут забрать на себя первичную медицину и создать своеобразную ко-практику. Когда 5-6 врачей объединяются, нанимают управляющую компанию, организуют контакт-центр.

И все-таки почему медреформа это хорошо?

Я бы хотел, чтобы Украина стала Грузией, где 99,9% частных клиник. Но понимаю, что выкрутить государственную политику

в пользу частных невозможно. В любом случае медреформа – шаг вперед. По факту она окончательно разрушит миф о «бесплатной медицине» и изменит менталитет людей. Потому что основная проблема частных клиник – глубокое убеждение пациента в том, что есть доктор бесплатный и есть доктор, за которого нужно платить. Очень сложно объяснить человеку, что, попади он в государственную клинику с аппендицитом, заплатить придется больше, чем в частной. В ответ: «Как? Все же бесплатно!». Да, только заплати за относительно нормальную палату, раздай персоналу, чтобы медсестра делала уколы, купи мешок лекарств в аптеке, выдерни жену с работы, чтобы она готовила и привозила еду. А в остальном, да, бесплатно.

Когда появится понимание, что за этого доктора или за эту услугу уже кто-то заплатил, а тебе остается лишь доплатить, чтобы решить проблему раз и навсегда, это уже победа. А если добавится копеемент, когда, например, можно доплатить 20 грн и вообще не стоять в очереди, это еще один шаг к изменениям.

Поэтому частные клиники приветствуют любое движение государственной медицины к цивилизованному рынку. Изменение принципа распределения денег поднимет этот рынок. Тогда и врачи госбольниц будут бороться за пациентов, а не за этаж, где их кабинет расположен. Ни одна отрасль не может развиваться отдельно от специалистов. Здесь то же самое. За конкуренцией клиник последует конкуренция врачей – они поймут, что нужно учиться и развиваться, чтобы хорошо зарабатывать. И это важно (https://censor.net.ua/blogs/3072196/chto_medreforma_gotovit_chastnym_klinikam_i_ih_patsientam). – 2018. – 19.06).

Блог на сайті «Обозреватель»

Про автора: Богдан Хмельницкий, адвокат, координатор ОО «Стоп корупції»

Антикоррупционный суд – новая волшебная пилюля от коррупции в Украине

Многострадальная сага о создании Антикоррупционного суда – завершена. 315 народных депутатов нажали кнопки «За». Закон поддержали даже те, кто накануне заявлял,

что не будет поддерживать законопроект. Но то ли парламентские дискуссии убедили сомневающихся, то ли совесть проснулась, то ли другие аргументы сработали, но факт остается фактом – закон принят.

Международные организации, с крайне осторожным оптимизмом, отозвались об этом факте. «С большим удовольствием – и я бы даже сказал с большой радостью – я узнал о сегодняшнем решении Верховной рады о принятии закона о Высшем антикоррупционном суде. Согласно сообщениям, принятый закон соответствует рекомендации Венецианской комиссии», – говорится в заявлении президента Венецианской комиссии Джанни Букиккио.

Оговорка «согласно сообщениям», весьма существенна. Ведь все это время основная дискуссия велась не вокруг того – нужен или не нужен Антикоррупционный суд, а вокруг того – кто будет назначать туда судей.

Наши, как принято говорить, западные партнеры, настаивали на том, чтобы судей назначала общественная комиссия, состоящая из иностранцев. Украинская власть пыталась провернуть старый трюк и отдать контроль по назначению украинским же судьям, оставив за общественностью лишь право весьма номинального контроля.

В результате был найден компромисс: закон предусматривает, что не менее 3 из 6 членов Совета международных экспертов могут наложить вето на любую кандидатуру, предложенную в суд Высшей квалификационной комиссией судей. После этого кандидатуру рассматривают на специальном заседании, в котором принимают участие ВККС и Совет экспертов. Если большинство участников этого совместного заседания и при этом минимум половина международных экспертов не поддержат кандидатуру, она прекращает участие в конкурсе на должность в Антикоррупционном суде.

Кроме того, Совет экспертов может инициировать собеседования с кандидатами на должность судьи.

Теперь начнется, достаточно долгая процедура, отбора судей в Антикоррупционный суд. Скорее всего, первые дела, суд рассмотрит уже в следующем году.

Что же получила Украина создав подобный орган? Во-первых, в очередной раз, подчеркнула свою уникальность – отдельные, антикоррупционные суды не очень распространены в мире, в обычных странах справляются силами обычных судов. Это обозначает, что система правосудия в стране настолько не работает, что приходится создавать еще одну параллельную структуру, чтобы, хоть как-то, бороться с одной из главных проблем нашей страны.

Сработает ли это? Заработает ли Антикоррупционный суд? Сможет ли он оперативно выносить приговоры? Ведь те кто радуются созданию этого суда или забывают или не хотят думать о том, что, даже отдельный, с самыми замечательными судьями,

Антикоррупционный суд, будет работать по нынешнему процессуальному кодексу, в котором есть масса возможностей затягивать дело, практически до бесконечности.

Станет ли этот суд волшебной палочкой-выручалочкой? Я очень в этом сомневаюсь. Скорее всего восторги по поводу данного суда поутихнут сразу после начала его работы и общество начнет искать новую волшебную пиллюлю, которая сможет побороть всю коррупцию в нашей стране. Хотя, на самом деле, найти такую пиллюлю гораздо проще, чем всем нам кажется – всем нам надо, просто, начать жить честно! (<https://www.obozrevatel.com/politics/antikorrupcionnyj-sud-novaya-volshebnyaya-pilyulya-ot-korrupsii-v-ukraine.htm>). – 2018. – 11.06).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 10 (154) 2018**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 19.06.2018.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,04.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.